

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO-V SET OBJEDINJENIH INDIKATORA ZA MJERENJE DOPRINOSA KULTURE RAZVOJU PRIMIENJEN U BOSNI I HERCEGOVINI

**Prva testna faza
(april – juli 2011. godine)**

www.unesco.org/culture/CDIS

Uz podršku

DIMENZIJE	POD-DIMENZIJE
Ekonomija	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Dodana vrijednost kulturnih djelatnosti ⇒ Zaposlenost u kulturi ⇒ Izdvajanja domaćinstava za proizvode i usluge iz sektora kulture
Obrazovanje	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Investiranje u ljudski kapital ⇒ Promoviranje, uvažavanje i valorizacija kulturne raznolikosti ⇒ Investiranje u visoko obrazovanje
Baština	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Zaštita kulturne baštine ⇒ Valorizacija kulturne baštine
Rodna jednakopravnost	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Jednake mogućnosti za učešće u kulturi ⇒ Jednake mogućnosti za pristup javnim institucijama
Komunikacije	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Sloboda izražavanja ⇒ Stvaranje pogodnog okruženja za komuniciranje ⇒ Kulturna raznolikost medija
Upravljanje	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ostvarivanje kulturnih prava i promoviranje kulture na normativnom nivou ⇒ Institucionalni kapaciteti ⇒ Infrastruktura za domenu kulture ⇒ Učešće civilnog društva u izradi i implementaciji politika
Društvo/socijalni sektor	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Učešće u kulturnim aktivnostima ⇒ Iskazivanje nepovjerenja ili nesviđanja prema drugim kulturama

Sadržaj

UVOD.....	5
1. Dimenzija: Kultura kao ekonomska djelatnost.....	7
1.1. Dodana vrijednost kulturnih djelatnosti.....	7
1.2. Zaposlenost u sektoru kulture i kreativnom sektoru	9
1.3. Rashodi za kulturu	13
2. Dimenzija: Obrazovanje	14
2.1. Ulaganje u ljudski kapital (srednjoškolsko obrazovanje).....	15
2.2. Promocija vrednovanja kulturne različitosti (podučavanje o jezicima i umjetnosti u školi)	17
2.3. Investiranje u visoko-obrazovane stručnjake za umjetnost (oblast muzike, likovne umjetnosti i menadžmenta u kulturi).....	19
3. Dimenzija: Kulturna baština	20
3.1. Zaštita kulturne baštine (registrirana kulturna baština).....	20
3.2. Vrednovanje kulturne baštine.....	23
4. Dimenzija: Jednakopravnost polova.....	26
4.1. Jednaki kapaciteti za učešće u kulturi (stopa pismenosti žena)	26
4.2. Jednake mogućnosti za pristup javnim institucijama, resursima i servisima	27
5. Dimenzija: Komunikacija	29
5.1. Sloboda izražavanja (regulativa i praksa)	29
5.2. Infrastruktura i pristup (pristup 3G digitalnom sadržaju)	30
5.3. Kulturna različitost medija (omjer domaćih dugometražnih filmova u državnoj distribuciji)	32
6. Dimenzija: Upravljanje i prava iz domene kulture	33
6.1. Ostvarivanje kulturnih prava i promoviranje kulture na normativnom nivou	33
6.2. Institucionalni kapaciteti	38
6.3. Kulturna infrastruktura.....	40
6.4. Sudjelovanje civilnog društva u izradi i provedbi kulturne politike.....	41
7. Dimenzija: Učešće i socijalna kohezija.....	41
7.1. Učešće u kulturnim djelatnostima.....	42
7.2. Iskazivanje nepovjerenja ili nesviđanja prema ostalim kulturama / međupersonalno povjerenje.....	43

Tabele:

Tabela 1: Dodana vrijednost kulturnih djelatnosti po stanovniku (u KM) u 2009. godini.....	7
Tabela 2: Izdvajanje za kulturu po stanovniku (u KM) u 2009. godini.....	8
Tabela 3: Broj osiguranika sa zanimanjima u oblasti kulture u odnosu na ukupni broj osiguranika u PIO/MIO FBiH	10
Tabela 4: Broj zaposlenih u kulturnim djelatnostima u odnosu na broj zaposlenih u svim djelatnostima	10
Tabela 5: Broj obveznika uplate doprinosa (poslovnih subjekata) u kulturnim djelatnostima registriranih u Poreznoj upravi FBiH i Poreskoj upravi RS u odnosu na broj svih obveznika uplate doprinosa.....	11
Tabela 6: Broj zaposlenih (osiguranika) u kulturnim djelatnostima registriranih u Poreznoj upravi FBiH i Poreskoj upravi RS u odnosu na broj zaposlenih (osiguranika) u svim djelatnostima	11
Tabela 7: Broj zaposlenih u javnim kulturnim ustanovama u BiH.....	12
Tabela 8: Broj zaposlenih u javnim kulturnim ustanovama u BiH u odnosu na broj zaposlenih u kulturnim djelatnostima	12
Tabela 9: Izračun konačne potrošnje domaćinstava na proizvode i usluge iz domene kulture u odnosu na ukupnu potrošnju, odnosno rashode domaćinstava	14
Tabela 10: Neto stopa upisa u srednjoškolsko obrazovanje za 2007./2008. školsku godinu	15
Tabela 11: Stopa upisa u 1. razred srednje škole za 2009./2010. školsku godinu u odnosu na broj učenika koji su završili osnovnu školu 2008./2009. školskoj godini	16
Tabela 11: Prikaz broj učenika upisanih u srednje škole za period od tri godine: 2007./2008., 2008./2009. i 2009./2010.....	16
Tabela 12: Vrsta jezika koji se podučava u školi kao % ukupnih obrazovnih sati posvećenih jezicima.....	18
Tabela 13: Osnovno obrazovanje - pojedinosti: vrsta jezika koji se podučava u školi kao % ukupnih obrazovnih sati posvećenih jezicima.....	18
Tabela 14: Srednjoškolsko obrazovanje - pojedinosti: vrsta jezika koji se podučava u školi kao % ukupnih obrazovnih sati posvećenih jezicima.....	18
Tabela 16: Pregled javnih visokoškolskih institucija/fakulteta/odsjeka u oblasti kulture u Bosni i Hercegovini	19
Tabela 17: Postojanje javnih visokoškolskih institucija/fakulteta/odsjeka za muzičko obrazovanje, likovne umjetnosti i upravljanje u kulturi.....	20
Tabela 18: Broj objekata kulturne i prirodne materijalne baštine	22
Tabela 19: Materijalna i nematerijalna baština	23
Tabela 20: Broj stanovnika po muzeju	24
Tabela 21: Izdvajanje za kulturnu baštinu po stanovniku (u KM) u 2009. godini.....	24
Tabela 22: Neto stopa upisa u srednjoškolsko obrazovanje za 2007./2008. školsku godinu	27
Tabela 23: Broj pretplatnika mobilne telefonije u Bosni i Hercegovini.....	30
Tabela 24: Prikaz kretanja broja korisnika Interneta u periodu 2004. – 2010. godine	31
Tabela 25: Broj Internet pretplatnika u Bosni i Hercegovini u 2010. godini.....	31
Tabela 26: Prikaz kretanja broja pretplatnika Interneta u periodu 2004. – 2010. godine	31
Tabela 27: Distribucija filmova i prodaja karata u Bosni i Hercegovini	32
Tabela 28: Sudjelovanje u kulturnim aktivnostima u posljednjih 12 mjeseci (usporedba BiH i EU)	43
Tabela 29: Ostvarivanje kontakta sa pripadnicima drugih kultura.....	44

UVOD

Prema Dejtonskom mirovnom sporazumu, koji sadrži i Ustav Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina je suverena država sa decentraliziranom političkom i administrativnom strukturom u velikoj mjeri. Država ima samo ograničene i specifične ovlasti. Sve funkcije i ovlasti koje nisu eksplicitno predočene u Ustavu BiH pripadaju entitetima – Federaciji Bosni i Hercegovine (u daljem tekstu FBiH) i Republici Srpskoj (u daljem tekstu RS), dok državni nivo ima samo koordinacijsku ulogu. Ustavom FBiH definirane su nadležnosti koje pripadaju Federaciji, nadležnosti koje pripadaju kantonima i zajedničke nadležnosti.

Posebna administrativna i teritorijalna jedinica je Brčko Distrikt (u daljem tekstu BD). Prema posljednjem amandmanu na Ustav Bosne i Hercegovine¹, Brčko Distrikt uvršten je u ustavno-pravni poredak BiH. Brčko Distrikt, koji postoji pod suverenitetom Bosne i Hercegovine i spada pod nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine, čija je teritorija u zajedničkoj svojini (kondominijumu) entiteta, je jedinica lokalne samouprave sa vlastitim institucijama, zakonima i propisima, i sa ovlaštenjima i statusom konačno propisanim odlukama Arbitražnog tribunala za spor oko međuentitetske linije razgraničenja u oblasti Brčkog.

FBiH zauzima oko 51% ukupne teritorije BiH sa populacijom od oko 2.3 miliona². Administrativno je sastavljena na 10 kantona od kojih svaki ima svoju vladu i skupštinu. U tih deset kantona egzistira 79 općina. RS, sa oko 1.4 miliona stanovnika³, zauzima oko 49% ukupne teritorije BiH, i sastoji se od 62 općine.

Ministarstva nadležna za kulturu postoje na svim nivoima vlasti: na državnom (1), na entitetskom (po 2), na kantonalnom (10), te u Distriktu Brčko postoji pododjeljenje koje se bavi kulturom. Zbog ovakve organizacije BiH, ovdje je dat kratak pregled nadležnosti u oblasti kulture ovh nivoa vlasti u BiH:

- Ministarstvo civilnih poslova je nadležno za obavljanje poslova i izvršavanje zadataka koji su u nadležnosti Bosne i Hercegovine i koji se odnose na utvrđivanje osnovnih principa koordiniranja aktivnosti, usklađivanja planova entitetskih tijela vlasti, te definisanje strategije na međunarodnom planu⁴.
- Federalno ministarstvo kulture i sporta vrši upravne, stručne i druge poslove iz nadležnosti Federacije, koji se odnose na: naučnoistraživačku djelatnost i zaštitu i korištenje kulturno-historijskog naslijeđa; muzejsku, arhivarsku, bibliotekarsku, izdavačku, pozorišnu, muzičku, likovnu, filmsku i estradnu djelatnost, djelatnost organizacija i udruženja građana u oblasti umjetnosti i kulture; unapređenje sporta i tjelesne kulture i druge poslove utvrđene zakonom⁵.

¹ Službeni glasnik BiH, broj 25/09

² Procjena broja stanovnika Federacije BiH, izvor: Zavod za statistiku Federacije BiH, dopis od 29.07.2009.

³ Procjena broja stanovnika Republike Srpske, izvor: Republički zavod za statistiku Republike Srpske, dopis od 30.07.2009.

⁴ Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave BiH, Službeni glasnik BiH, broj 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09

⁵ Zakon o ministarstvima i drugim tijelima Federalne uprave, Službene novine FBiH, broj 58/02, 19/03, 38/05, 2/06, 8/06 i 61/06

- Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske vrši upravne i druge stručne poslove iz oblasti kulture, koji se odnose na: zaštitu i korištenje kulturno-istorijskog nasljeđa i prirodnog nasljeđa; muzejsku, arhivsku, bibliotekarsku, izdavačku, pozorišnu, muzičku, likovnu, filmsku i estradnu djelatnost; organizacije i udruženja građana u oblasti umjetnosti i kulture, tehničku kulturu; vođenje registra javnih glasila; pripremanje programa i sporazuma o kulturnoj saradnji u skladu sa Ustavom Republike Srpske i Ustavom Bosne i Hercegovine, pružanje informacija putem medija i drugih vidova informisanja o svom radu i vrši druge poslove u skladu sa zakonom i drugim propisima Republike Srpske i Bosne i Hercegovine⁶.
- Brčko Distrikt, njegov Odjel privrednog razvoja, sporta i kulture, te Pododjeljenje za turizam, kulturu i sport obavlja sve poslove iz djelokruga rada vezanih za pozorišta, galerije, kulturna udruženja, manifestacije i biblioteku, kao i druge poslove iz nadležnosti određene zakonom i drugim propisima, kao što su: izrada normativnih akata iz oblasti kulture, stalno praćenje stanja u oblasti kulture, analiza i predlaganje mjera za unapređenje, osiguranje rada kulturnih centara, izrada i implementacija kriterija za raspodjelu pomoći kulturnim društvima, osiguranje materijalno - tehničkih i prostornih uslova za rad svih kulturnih društava Distrikta, organizovanje kulturnih manifestacija međunarodnog, državnog, regionalnog i lokalnog značaja, omogućavanje stručnog usavršavanja djelatnika u kulturi, nakladnička djelatnost i pomoć pojedincima⁷.
- U FBiH ima 10 kantona od kojih svako ima svoje ministarstvo nadležno za kulturu. U 9 od 10 ministarstava kultura je stavljena zajedno sa obrazovanjem, naukom i sportom. Izuzetak je Kanton Sarajevo gdje je kultura spojena samo sa sportom. Generalni stav je da bi kultura trebala biti odvojena od drugih oblasti, jer će uvijek u određenoj mjeri biti stavljena po strani i zanemarena zbog važnosti koja se recimo pridaje obrazovnom sektoru. Unatoč činjenici da kantoni imaju najveću odgovornost za kulturu u FBiH, njihova kulturna administracija je jako mala
- Najniži nivo vlasti u BiH koji sudjeluje u procesu kreiranja kulturne politike su općine.

Iz razloga što su glavni partneri na ovom projektu, pored ministarstava nadležnih za kulturu, statistički zavodi, dati je kratak opis i statističkog sistema u Bosni i Hercegovini.

U BiH postoje tri statističke institucije. Prema zakonima o statistici, za nivo BiH odgovorna je Agencija za statistiku BiH (BHAS), a za nivo entiteta Federalni zavod za statistiku FBiH (FZS) i Republički zavod za statistiku RS (RZSRS). Centralna Banka BiH je odgovorna za novčane statistike, bilanse plaćanja i druge finansijske statistike BiH (CBBiH). Agencija za statistiku ima svoju ekspozituru u Brčkom koja je nadležna za područje Distrikta Brčko.

Glavna zadaća Agencije za statistiku je da prikuplja, obrađuje i distribuira statističke podatke Bosne i Hercegovine u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima, a na osnovu podataka koje dostave entitetski zavodi, odnosno podataka koje neposredno prikupi Agencija. Entitetski zavodi prikupljaju, odnosno obrađuju i dostavljaju Agenciji statističke podatke koje Agencija smatra neophodnim za statistiku Bosne i Hercegovine⁸.

⁶ Zakon o ministarstvima RS, Službeni glasnik RS, broj 106/05, 20/07, 33/08

⁷ http://www.bdcentral.net/index.php?option=com_content&view=article&id=26&Itemid=21&lang=ba

⁸ Zakon o statistici Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 26/04, 42/04

Osnovni cilj statistike u BiH jeste što objektivnije prikazati stvarno stanje, distribuirati podatke korisnicima na neutralan i nepristrasan način, usredsrijediti se na pojave koje su bitne za organe koji donose odluke i poštovati pravo građana na pristup javnim informacijama.

1. Dimenzija: Kultura kao ekonomska djelatnost

1.1. Dodana vrijednost kulturnih djelatnosti

Kulturne i kreativne industrije doprinose nacionalnom BDP. Ova pod-dimenzija razmatra primarni prihod svih onih koji obavljaju kreativne djelatnosti kao i onih čiji je zadatak proizvodnja proizvoda sa simboličnim sadržajem. Uzimajući u obzir prihod i dodanu vrijednost koje generiraju kulturne djelatnosti, indikator pokazuje da su ove djelatnosti dio proizvodnje zemlje, da pomažu generiranju prihoda i održivog života njenih građana.

➤ Doprinos kulturnih djelatnosti Bruto domaćem proizvodu (BDP)

Ovaj indikator procjenjuje stupanj doprinosa kulturnih i transverzalnih djelatnosti BDP-u. Sagledava dodanu vrijednost koju stvaraju jedinice čiste proizvodnje koje proizvode robe i usluge iz kulturnih i transverzalnih domena.

Istraživanje „Nacionalni računi – Bruto domaći proizvod za Bosnu i Hercegovinu“ radi se kao redovna aktivnosti statističkih institucija u BiH. Bruto domaći proizvod BiH (BDP) obračunat je prema metodologiji Sistema nacionalnih računa Ujedinjenih narodna (SNA93) i Evropskog sistema nacionalnih računa (ESA95). Za izvođenje obračuna brutom domaćeg proizvoda, za BiH i entitete, koriste se raspoloživi statistički podaci poslovnih subjekata (preduzeća, banaka, osiguravajućih društava, ustanova, tijela uprave i ostalih subjekata) koji su rezidentni na prostoru Bosne i Hercegovine.

Prema ovom Setu, dodana vrijednost je primijenjena za djelatnosti iz kulturne i transverzalne domene koje su selekcionirane i klasificirane u ISIC Rev.4. Neophodno je bilo izraditi procedure povezivanja djelatnosti tj. pravljenja korelacijskih tabela između ICIS Rev. 4 – NACE Rev. 2 – NACE 1.1., zbog činjenice da se obračun BDP u Bosni i Hercegovini u 2009. godini izvodi na osnovu podataka poslovnih subjekata registrovanih i raspoređenih prema Klasifikaciji djelatnosti BiH, koja je usklađena sa evropskom klasifikacijom NACE – Rev 1.1. Bruto domaći proizvod je obračunat prema proizvodnom pristupu u tekućim cijenama.

Tabela 1: Dodana vrijednost kulturnih djelatnosti po stanovniku (u KM) u 2009. godini

	BDP (bruto domaći proizvod)	Procjena broja	BDP (bruto domaći)	Dodana vrijednost kulturnih djelatnosti	Udio kulturnih	Dodana vrijednost
--	-----------------------------	----------------	--------------------	---	----------------	-------------------

		stanovnika (APD)	proizvod po stanovniku		djelatnosti u BDP %	kulturnih djelatnosti po stanovniku (u KM)
FBiH	15.230.561.000,00	2.213.783	6.879,88	1.028.354.000,00	6,75	464,52
RS	8.222.974.000,00	1.166.172	7.051,25	571.889.000,00	6,95	490,40
TOTAL	24.003.713.000,00	3.447.156	6.963,34	1.600.243.000,00	6,67	464,22

Izvori podataka

- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Nacionalni računi 2009 - BDP prema proizvodnom i dohodovnom pristupu
- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Anketa o potrošnji domaćinstva 2007., procijenjeni broj stanovnika

➤ Udio rashoda za kulturu u ukupnim rashodima

Iako nije bilo predloženo metodologijom, dodatni indikator je konstruisan za ovu poddimenziju. Radi se u rashodima za kulturu svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini, kako bi se izračunalo koliko je izdavanje za kulturu po stanovniku.

Udio rashoda za kulturu u ukupnim rashodima je 1,59%, a izdvajanje za kulturu po stanovniku 35,82 KM ili 18,31 EURA.

Prema Kompendiju kulturnih politika Vijeća Evrope Estonija po stanovniku izdvaja 175,34 EURA, Slovenija 134,60 EURA, Njemačka 101,00 EURA, Mađarska 73,12 EURA, Malta 39,74 EURA, dok se ispod Bosne i Hercegovine nalaze Gruzija sa 8,47 EURA, Moldova 7,83 EURA i Albanija 5,87 EURA.

Tabela 2: Izdvajanje za kulturu po stanovniku (u KM) u 2009. godini

Nivo	Ukupni rashodi (u KM)	Procjena broja stanovnika (APD)	Ukupni rashodi po stanovniku	Rashodi za kulturu (u KM)	Udio rashoda za kulturu u ukupnim rashodima %	Izdvajanje za kulturu po stanovniku (u KM)
BiH	952.589.375,00	3.447.156	276,34	7.833.502,00	0,82	2,27
DB	197.419.432,00	67.200	2.937,79	1.829.684,43	0,93	27,23
FBiH	4.495.280.465,00	2.213.783	2.030,59	73.481.490,95	1,63	33,19
RS	2.110.140.182,38	1.166.172	1.809,46	40.339.790,78	1,91	34,59
TOTAL	7.755.429.454,38	3.447.156	2.249,81	123.484.468,16	1,59	35,82

Izvori podataka

- Administrativna baza podataka u oblasti kulturne politike, MDGF Kultura za razvoj
- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Anketa o potrošnji domaćinstva 2007., procijenjeni broj stanovnika

- Kompendij kulturnih politika Vijeća Europe
<http://www.culturalpolicies.net/web/statistics-funding.php?aid=117&cid=80&lid=en>

1.2. Zaposlenost u sektoru kulture i kreativnom sektoru

Profesionalno bavljenje kulturnim djelatnostima predstavlja znak vitalnosti kulturnog sektora, koji je integralni dio razvoja. Također, ono reflektira sposobnost pojedinaca da profesionalno učestvuju u kulturnim aktivnostima. Zaposlenost u sektoru kulture doprinosi otvaranju novih radnih mjesta, generiranju prihoda i priskrbi materijalne dobiti osobama koje su zaposlene u sektoru kulture. Ova pod-dimenzija je stoga fokusirana na ulogu kulture kao “poslodavca” s ciljem boljeg razumijevanja njenog uticaja na nacionalni ekonomski razvoj.

➤ Procenat osoba koje su zaposlene u sektoru kulture i kreativnom sektoru u sklopu ukupnog broja zaposlenih

Prema ovom Setu, lista određenih zanimanja iz kulturne i transverzalne domene je dana prema Međunarodnoj standardnoj klasifikaciji zanimanja (ISCO-08). Bosna i Hercegovina je počela sa primjenom ove verzije klasifikacije od 01.01.2011. godine. Zbog toga je bilo neophodno izraditi procedure povezivanja zanimanja tj. pravljenja korelacijskih tabela između ISCO08 – ISCO88, jer se ona koristila u BiH u 2010. godini za koju su ovi podaci uzeti.

Najpouzdaniji izvor podataka za izračunavanje ovog indikatora je popis stanovništva. Međutim, zadnji popis stanovništva u Bosni i Hercegovini proveden je 1991. godine, kada je Bosna i Hercegovina još uvijek bila u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Međutim, od tog vremena došlo je do velikih pomjeranja stanovništva.

Drugi izvor podataka je bila Anketa o radnoj snazi. Statističke institucije u Bosni i Hercegovini su u aprilu 2010. godine po peti put provele istraživanje – Anketu o radnoj snazi (ARS). Metodološke postavke Ankete zasnovane su na preporukama i definicijama Međunarodne organizacije rada (ILO) i zahtjevima Statističkog ureda EU (EUROSTAT). Istraživanje je provedeno na oko 10.502 domaćinstva u BiH, od toga 5.897 je u Federaciji BiH, 6.603 u Republici Srpskoj i 1.002 u Brčko distriktu, sa ciljem da se ispitaju stope zaposlenosti, nezaposlenosti, neaktivnosti po ILO definicijama. Istraživanje se nije posebno baziralo na zanimanjima ispitanika, pa u skladu sa tim, ni dizajn uzorka nije bio u tom smjeru što je prvi korak koji vodi ka tome da je veća vjerovatnoća da će podaci prikupljeni za zanimanja biti slabijeg kvaliteta. Osim toga, uzorak izabran za navedeno istraživanje je samo jedan mogući izabrani uzorak od velikog broja uzorka koji su mogli biti izabrani za

isto istraživanje. Zbog toga bi se procjene dobivene iz različitih uzoraka razlikovale jedne od drugih što je u redu sve dok je u granicama prihvatljivih razlika. Jedna od mjera za određivanje te prihvatljivosti je standardna greška. Kao što je poznato, standardna greška je mjera varijacije između procjena dobivena iz svih mogućih uzoraka i najčešća je mjera uzoračke greške procjene. U skladu sa ovom notacijom traženi podaci, tj. zanimanja iz oblasti kulture izražena po spolu i djelatnostima iz ovog izvora, su lošeg kvaliteta. Zapravo, odstupanja od stvarnih podataka su velika što ukazuju i greške koje su dobivene pri provjeri ovih podataka. Svi traženi podaci spadaju u grupu ekstremno nesigurnih podataka, odnosno procjene su krajnje neprecizne, te bi njihovo korištenje u dalje svrhe moglo dovesti do krajnje pogrešnih zaključaka.

Stoga su dodatno su istražene mogućnosti administrativnih izvora podataka u oba entiteta.

Za Federaciju BiH, podaci su dobiveni od Federalnog zavoda za mirovinsko/penzijsko i invalidsko osiguranje FBiH. U Bosni i Hercegovini ova vrsta osiguranja je obavezna za sve zaposlene osobe. Dobiveni su podaci o broju osiguranika prema zanimanjima u oblasti kulture, bez obzira u kojoj vrsti djelatnosti su zaposleni.

Tabela 3: Broj osiguranika sa zanimanjima u oblasti kulture u odnosu na ukupni broj osiguranika u PIO/MIO FBiH

Spol	Ukupni broj osiguranika u MIO/PIO	Broj osiguranika u MIO/PIO sa kulturnim zanimanjima	Udio osiguranika sa kulturnim zanimanjima u odnosu na ukupni broj osiguranih %
žena	189.604	3.660	1,93%
muškaraca	287.488	4.753	1,65%
Ukupno	477.092	8.413	1,76%

Izvori podataka

- Federalni zavod za mirovinsko/penzijsko i invalidsko osiguranje FBiH

Kako je to bio jedini izvor podataka za broj zaposlenih koji imaju zanimanja u oblasti kulture i to samo za jedan entitet, kao zamjena uzeti su podaci o broju zaposlenih u kulturnim djelatnostima prema predloženoj Klasifikaciji djelatnosti KDBiH2010 (NACE rev.2), bez obzira da li imaju zanimanje iz oblasti kulture ili neko drugo. Podaci su dobiveni iz poslovnih registara sve tri statističke institucije u BiH.

Tabela 4: Broj zaposlenih u kulturnim djelatnostima u odnosu na broj zaposlenih u svim djelatnostima

	Broj zaposlenih u svim djelatnostima	Broj zaposlenih u kulturnim djelatnostima	Udio zaposlenih u kulturnim djelatnostima u odnosu na broj zaposlenih u svim djelatnostima %
DB	10.180	871	8,56%

RS	247.388	10.274	4,15%
FBiH	393.889	10.773	2,74%
UKUPNO	651.457	21.918	3,36%

Izvori podataka

- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Poslovni registri, podaci o zaposlenim osobama u svim i kulturnim djelatnostima

Dodatni podaci koji mogu biti interesantni za ovu pod-dimenziju su oni o broju obveznika uplate doprinosa (poslovnih subjekata) koji se bave kulturnim djelatnostima, a koji su registrovani u poreskim upravama u oba entiteta, te broju osoba koje rade u tim djelatnostima.

Radi se o istom indikatoru kao u prijašnjem paragrafu (podaci dobiveni od statističkih zavoda), ali se radi o drugačijem metodološkom pristupu. Naime, statističke institucije vode bazu o poslovnim subjektima i zaposlenicima koji u njima rade prema mjestu njihovog rada, a porezne uprave prema mjestu njihovog prebivališta.

Tabela 5: Broj obveznika uplate doprinosa (poslovnih subjekata) u kulturnim djelatnostima registriranih u Poreznoj upravi FBiH i Poreskoj upravi RS u odnosu na broj svih obveznika uplate doprinosa

	Broj obveznika uplate doprinosa (poslovnih subjekata) u svim djelatnostima	Broj obveznika uplate doprinosa (poslovnih subjekata) u kulturnim djelatnostima	Udio obveznika u kulturnim djelatnostima u odnosu na ukupni broj obveznika
RS	38.374	1.275	3,32%
FBiH	97.870	14.194	14,50%
UKUPNO	136.244	15.469	11,35%

Izvori podataka

- Porezna uprava FBiH
- Poreska uprava Republike Srpske

Tabela 6: Broj zaposlenih (osiguranika) u kulturnim djelatnostima registriranih u Poreznoj upravi FBiH i Poreskoj upravi RS u odnosu na broj zaposlenih (osiguranika) u svim djelatnostima

	Broj zaposlenih u svim djelatnostima	Broj zaposlenih u kulturnim djelatnostima	Udio zaposlenih u kulturnim djelatnostima u odnosu na ukupni broj zaposlenih %
RS	272.307	14.903	5,47%
FBiH	438.876	37.547	8,56%
UKUPNO	711.183	52.450	7,38%

Izvori podataka

- Porezna uprava FBiH
- Poreska uprava Republike Srpske

Kako bi na kvalitetniji način predstavili ovaj indikator urađen je još jedan izračun, a to je broj zaposlenih u javnim kulturnim ustanovama, prema spolu i prema poslovima koje obavljaju (stručni poslovi u oblasti kulture ili administrativno-tehnički poslovi). Izvor podatka je također administrativni izvor - Administrativna baza podatka u oblasti kulturne politike, koja je izrađena u okviru programa MDGF Kultura za razvoj. Podaci su dobiveni od osnivača javnih kulturnih ustanova (općina, kantona, entiteta), te direktno od javnih kulturnih ustanova kako bi se izvršila provjera podataka.

Rezultat je da u javnim kulturnim ustanovama u cijeloj BiH radi 2.810 osoba. Od čega su 1.537 žene, a 1.273 muškarci. 1.609,50 osoba su zaposleni u zanimanjima iz kulturnog sektora, a njih 1.200,50 obavljaju administrativne, logističke i ostale poslove podrške unutar kulturnih ustanova.

Tabela 7: Broj zaposlenih u javnim kulturnim ustanovama u BiH

Spol	Broj zaposlenih u JU kulture	Od toga, na poslovima kulture	Od toga, u administraciji
žena	1.537		
muškaraca	1.273		
Ukupno	2.810	1.609,50	1.200,50

Izvori podataka

- Administrativna baza podatka u oblasti kulturne politike, MDGF Kultura za razvoj

Broj zaposlenih u javnim kulturnim ustanovama je uspoređen sa podacima o broju zaposlenih u kulturnim djelatnostima koji su dobiveni iz poslovnog registra statističkih zavoda.

Tabela 8: Broj zaposlenih u javnim kulturnim ustanovama u BiH u odnosu na broj zaposlenih u kulturnim djelatnostima

Broj zaposlenih u kulturnim djelatnostima	Broj zaposlenih u JU kulture	Udio zaposlenih u JU kulture u odnosu na broj zaposlenih u kulturnim djelatnostima %
26.547	2.810	10,59

Izvori podataka

- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Poslovni registar, podaci o zaposlenicima po djelatnostima u registru
- Administrativna baza podataka u oblasti kulturne politike, MDGF Kultura za razvoj

1.3. Rashodi za kulturu

Konačna potrošnja, odnosno rashodi domaćinstava na kulturne aktivnosti, proizvode i usluge obuhvata sve kupovine koje obave rezidentna domaćinstva u zemlji⁹, u vidu kulturnih proizvoda i usluga koji se prodaju po cijenama koje su ekonomski značajne, ali i po onim koje nisu ekonomski značajne.¹⁰ Tu spadaju rashodi za kulturne proizvode kao što su knjige, ulaznice za komercijalne kino predstave, pozorišne predstave i performance, ulaznice u muzej koje se naplaćuju. Također, to obuhvata rashode rezidentnih domaćinstava na ne samo kulturne proizvode i usluge koji su proizvedeni u zemlji, nego i na one koji su uvezeni i kupljeni u inostranstvu.

➤ Konačna potrošnja, odnosno rashodi domaćinstava na kulturne proizvode i usluge naspram ukupne konačne potrošnje domaćinstava

Anketa o potrošnji domaćinstava u Bosni i Hercegovini se sprovodi na trogodišnjoj osnovi. Prva je sprovedena 2004. godine, a nakon toga 2007. koja je korištena za ovu analizu. U decembru 2010. godine na je rađena nova Anketa, ali će njeni rezultati biti objavljeni 2012. godine.

Prema ovom Setu, predložena klasifikacija proizvoda je prema CPC Rev. 2. Neophodno je bilo izraditi procedure povezivanja proizvoda tj. pravljenja korelacijskih tabela između CPC Rev. 2 – CPC 1 – COICOP, zbog toga što se ona koristi u BiH. Međutim pošto je COICOP starija verzija ove klasifikacije neke domene nisu disagregirane kao što je to slučaj u novijoj verziji CPC Rev.2. Kao posljedica ove činjenice, neki kulturni proizvodi koji su jasno identificirani u ovim novim verzijama klasifikacija, su na neki način skriveni (zamaskirani) u klasifikacijskim kodovima klasifikacijske verzije prema COICOP.

Zadnji popis stanovništva u Bosni i Hercegovini proveden je 1991. godine, kada je Bosna i Hercegovina još uvijek bila u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Međutim, od tog vremena došlo je do velikih pomjeranja stanovništva. Pošto su anketna istraživanja zasnovana na uzorkom odabranim domaćinstvima kao jedinicama posmatranja, bilo je potrebno obezbjediti ažurnije podatke na osnovu kojih bi se odabrao uzorak. Uz pomoć UNDP, 2006. godine implementiran je projekat Ažuriranja okvira uzorka u Bosni i Hercegovini. Tim projektom formiran je Prošireni okvir uzorka sa 1.456 popisnih

⁹ Domaćinstvo se smatra rezidentnim kada je njegov centar predominantnog ekonomskog interesa u zemlji. To znači, kada je jedan duži period (godinu ili više) uključeno u ekonomske aktivnosti na teritoriji zemlje.

¹⁰ Tu su uključene trgovinske transakcije, roba i usluge u naturi (što se razlikuje od onoga što pruža vlada, te transfera ne-profitnih organizacija koje pružaju usluge domaćinstvima (NPISH)), kao i proizvodi koje proizvodi to domaćinstvo.

krugova koji je predstavljao okvir iz kojeg je izabrano 9.274 domaćinstava za Anketu o potrošnji domaćinstava u 2007. godini. Od ukupnog broja, u uzorak, izabranih domaćinstava, 5.661 je u Federaciji BiH, 3.135 u Republici Srpskoj i 478 u Brčko distriktu BiH.

Ukupan broj stanovnika u Bosni i Hercegovini, izračunat kao direktna procjena iz Ankete o potrošnji domaćinstava, u 2007. godini je 3.447.156; od toga 64,2% u Federaciji BiH, 33,8% u Republici Srpskoj i 2,0% u Brčko distriktu BiH.

Podaci u Anketi o potrošnji domaćinstava u Bosni i Hercegovini su na nivou domaćinstva, a ne pojedinca, tako da nisu praćene pojedinačne COICOP stavke po polu. Za agregirane podatke tj. grupe proizvoda, objavljuju se prikazi po različitim indikatorima (tipu domaćinstva, profesiji nosioca domaćinstva i slično), ali se ne objavljuju podaci po tim indikatorima na pojedinačnom nivou, tj. na nivou stavke, jer se smatra da su na nivou grupe reprezentativniji.

Prema ovoj Anketi, Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva na kulturne proizvode i usluge u cijeloj Bosni i Hercegovini iznose 32,06 KM ili 2,08% od ukupnih prosječnih mjesečnih izdataka domaćinstva.

Tabela 9: Izračun konačne potrošnje domaćinstava na proizvode i usluge iz domene kulture u odnosu na ukupnu potrošnju, odnosno rashode domaćinstava

Nivo	Procijenjeni broj stanovnika iz APD	Prosječan broj članova po domaćinstvu	Prosječni mjesečni izdaci za potrošnju po domaćinstvu	Od toga, na hranu i piće	Od toga, na neprehrambene proizvode	Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva na kulturne proizvode i usluge	Udio izdataka za kulturu u odnosu na ukupne izdatke
BiH	3.447.156	3,27	1.541,43	511,17	1.030,26	32,06	2,08%
FBiH	2.213.783	3,36	1.649,72	535,51	1.114,21	36,84	2,23%
RS	1.166.173	3,11	1.364,31	473,18	891,14	24,58	1,80%
DB	67.200	3,07	1.318,47	429,87	888,60	16,69	1,27%

Izvori podataka

- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Anketa o potrošnji domaćinstva 2007.

2. Dimenzija: Obrazovanje

Ova pod-dimenzija se odnosi direktno na **MRC Cilj 2 „Ostvariti univerzalno osnovno obrazovanje“**, čiji je cilj da djeca na svim stranama svijeta, dječaci i djevojčice u istoj mjeri, budu u mogućnosti da završe cijelo osnovno-školsko obrazovanje“.

2.1. Ulaganje u ljudski kapital (srednjoškolsko obrazovanje)

Ova pod-dimenzija mjeri nivoe upisa u srednjoškolsko obrazovanje. Ona priznaje da vještine i znanja stečena tokom srednjoškolskog obrazovanja imaju ključnu ulogu u održivom privrednom i društvenom razvoju neke države, te da, uz kompletno učešće u kulturnom životu, predstavlja sredstvo koje dodatno doprinosi ljudskom razvoju.

➤ Neto stopa upisa (NER / Net Enrolment Rate) u srednjoškolsko obrazovanje

Podatak potreban za izračunavanje ovog indikatora je broj osoba u srednjoškolskoj dobi koji je potrebno dobiti iz podataka o popisu stanovništva. Međutim, zadnji popis stanovništva u Bosni i Hercegovini proveden je 1991. godine, kada je Bosna i Hercegovina još uvijek bila u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Međutim, od tog vremena došlo je do velikih pomjeranja stanovništva. Tek nakon obavljenog popisa stanovništva koje je planirano za 2012. godinu, moći će se doći do potpuno tačnih podataka za ovaj indikator. Stoga su napravljena dva izračuna u ovoj pod-domeni:

Neto stopa upisa u srednjoškolsko obrazovanje za 2007./2008. školsku godinu u Bosni i Hercegovini je 80.67%, od čega 78.28% muškaraca i 83.26% žena. Izračun je urađen na osnovu broja upisanih učenika u sve razrede srednjih škola na početku 2007./2008. školske godine koji je uspoređen sa procijenjenim brojem stanovnika u srednjoškolskoj dobi, odnosno za BiH to je od 15 do 18 godina.

Tabela 10: Neto stopa upisa u srednjoškolsko obrazovanje za 2007./2008. školsku godinu

	Spol	Broj upisanih učenika u sve razrede srednjih škola na početku školske 2007./2008. godine	Procijenjeni broj stanovnika u dobi od 15 do 18 godina (APD)	Neto stopa upisa u srednjoškolsko obrazovanje za 2007./2008. školsku godinu %
FBiH	žena	51.920	63.740	81,46%
	muškaraca	53.060	70.302	75,47%
	Ukupno	104.980	134.042	78,32%
RS	žena	24.314	27.839	87,34%
	muškaraca	24.507	29.057	84,34%
	Ukupno	48.821	56.896	85,81%
DB	žena	1.764	2.102	83,92%
	muškaraca	1.885	2.138	88,17%
	Ukupno	3.649	4.240	86,06%
UKUPNO	žena	77.998	93.681	83,26%
	muškaraca	79.452	101.498	78,28%
	Ukupno	157.450	195.178	80,67%

Izvor podataka:

- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Statistike obrazovanja, srednjoškolsko obrazovanje, podaci za 2007./2008. školsku godinu

- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Anketa o potrošnji domaćinstva 2007., procijenjeni broj stanovnika u školskom uzrastu

Za dodatno kreiranje ovog indikatora, urađen je još jedan izračun za ovaj indikator jer podaci koji se odnose na broj stanovnika u srednjoškolskoj dobi nisu pouzdani i radi se o procjenama. Tako su uspoređeni su podaci o broju učenika koji su završili osnovnu školu i broju učenika koji su upisali 1. razred srednje škole u istoj školskoj godini.

Tabela 11: Stopa upisa u 1. razred srednje škole za 2009./2010. školsku godinu u odnosu na broj učenika koji su završili osnovnu školu 2008./2009. školskoj godini

	Spol	Broj učenika koji su završili osnovnu školu 2008./2009. školske godine	Broj učenika koji su upisali 1. razred srednje škole 2009/2010. školske godine	Stopa upisa u 1. razred srednje škole %
FBiH	žena	13.369	13.192	98,68%
	muškaraca	14.099	13.975	99,12%
	Ukupno	27.468	27.606	100,50%
RS	žena	7.272	7.146	98,27%
	muškaraca	7.603	7.488	98,49%
	Ukupno	14.875	14.634	98,38%
DB	žena	494	529	107,09%
	muškaraca	592	576	97,30%
	Ukupno	1.086	1.105	101,75%
UKUPNO	žena	21.135	20.867	98,73%
	muškaraca	22.294	22.039	98,86%
	Ukupno	43.429	42.906	98,80%

Izvor podataka:

- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Statistike obrazovanja, osnovno obrazovanje, podaci za 2008./2009. školsku godinu, i srednjoškolsko obrazovanje, podaci za 2009./2010. školsku godinu

Tabela 12: Prikaz broj učenika upisanih u srednje škole za period od tri godine: 2007./2008., 2008./2009. i 2009./2010.

	Spol	Broj upisanih učenika u sve razrede srednjih škola na početku školske 2007./2008. godine	Broj upisanih učenika u sve razrede srednjih škola na početku školske 2008./2009. godine	Broj upisanih učenika u sve razrede srednjih škola na početku školske 2009./2010. godine
FBiH	žena	51.920	47.677	47.050
	muškaraca	53.060	48.334	48.084
	Ukupno	104.980	96.011	95.134
RS	žena	24.314	23.188	24.078
	muškaraca	24.507	23.119	24.147
	Ukupno	48.821	46.307	48.225
DB	žena	1.764	1.651	1.714
	muškaraca	1.885	1.712	1.846
	Ukupno	3.649	3.363	3.560
UKUPNO	žena	77.998	72.516	72.842
	muškaraca	79.452	73.165	74.077
	Ukupno	157.450	145.681	146.919

Izvor podataka:

- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Statistike obrazovanja, srednjoškolsko obrazovanje, podaci za 2007./2008., 2008./2009. godinu i 2009./2010. školske godine.

2.2. Promocija vrednovanja kulturne različitosti (podučavanje o jezicima i umjetnosti u školi)

Upoznatost i uvažavanje kulturne različitosti se može poticati putem obrazovnih programa koji su osjetljivi na pitanja kulture i koji naglašavaju pozitivne vrijednosti međukulturnog dijaloga i kulturne različitosti. Dvojezično (ili višejezično) obrazovanje predstavlja primjer načina kojim se pojedinci mogu usmjeriti ka uvažavanju lingvističke i kulturne različitosti. „Jezička pitanja su u centru obrazovnih koncepata. Lingvističke sposobnosti predstavljaju osnovu za jačanje osobe u demokratskim i pluralnim društvima, jer predstavljaju uslov za napredak u obrazovanju, promoviraju pristup drugim kulturama i podstiču otvorenost prema kulturnoj razmjeni.”¹¹ Slično tome, svrha obrazovanja iz umjetnosti je u „razvoju pojedinačnih sposobnosti, uključujući kognitivne i kreativne kapacitete; podupiranje ljudskog prava na obrazovanje i učešće u kulturi; kao i poboljšanje kvaliteta obrazovanja.”¹²

➤ **Vrsta jezika koji se podučava u školi kao % ukupnih obrazovnih sati posvećenih jezicima.**

¹¹ UNESCO Vodič za unaprjeđenje interkulturnog obrazovanja (UNESCO, 2006), str. 13.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001478/147878e.pdf>

¹² http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=30335&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Višejezično obrazovanje bi trebalo biti uključeno kao neophodna komponenta međukulturnog obrazovanja, kako bi se potaklo razumijevanje između različitih grupa stanovništva i da bi se osiguralo poštivanje osnovnih prava.

Tabela 13: Vrsta jezika koji se podučava u školi kao % ukupnih obrazovnih sati posvećenih jezicima

VRSTA JEZIKA KOJI SE PODUČAVA U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA				
	Zvanični jezici / jezici konstitutivnih naroda u BiH	Lokalni ili regionalni jezici	Međunarodni jezici	
			Prvi strani jezik	Drugi strani jezik
Osnovno obrazovanje	61,98%	0,00%	24,79%	13,22%
			38,01%	
Srednjoškolsko obrazovanje	45,07%	0,00%	32,39%	22,54%
			54,93%	

Tabela 14: Osnovno obrazovanje - pojediniosti: vrsta jezika koji se podučava u školi kao % ukupnih obrazovnih sati posvećenih jezicima

OSNOVNO DEVETOGODIŠNJE OBRAZOVANJE						
Entitet		Ukupan broj časova posvećen jezicima	Jezici naroda BiH: bosanski, hrvatski, srpski jezik	Lokalni ili regionalni jezici	Međunarodni jezici	
					Prvi strani jezik (od III do IX razreda)	Drugi strani jezik (od VI do IX razreda)
FBiH	sedmični broj časova posvećenih jezicima	62	38	0	16	8
	% od ukupnog broja časova posvećenih jezicima	100,00%	61,29%	0,00%	25,81%	12,90%
RS	sedmični broj časova posvećenih jezicima	59	37	0	14	8
	% od ukupnog broja časova posvećenih jezicima	100,00%	62,71%	0,00%	23,73%	13,56%
UKUPNO	sedmični broj časova posvećenih jezicima	121	75	0,00%	30	16
	% od ukupnog broja časova posvećenih jezicima	100,00%	61,98%	0,00%	24,79%	13,22%

Tabela 15: Srednjoškolsko obrazovanje - pojediniosti: vrsta jezika koji se podučava u školi kao % ukupnih obrazovnih sati posvećenih jezicima.

SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE				
Entitet	Ukupan	Jezici	Lokalni ili	Međunarodni jezici

		broj časova posvećen jezicima	naroda BiH: bosanski, hrvatski, srpski jezik	regionalni jezici	Prvi strani jezik	Drugi strani jezik
FBiH	sedmični broj časova posvećenih jezicima	36	16	0	12	8
	% od ukupnog broja časova posvećenih jezicima	100,00%	44,44%	0,00%	33,33%	22,22%
RS	sedmični broj časova posvećenih jezicima	35	16	0	11	8
	% od ukupnog broja časova posvećenih jezicima	100,00%	45,71%	0,00%	31,43%	22,86%
UKUPNO	sedmični broj časova posvećenih jezicima	71	32	0	23	16
	% od ukupnog broja časova posvećenih jezicima	100,00%	45,07%	0,00%	32,39%	22,54%

Izvori podataka

- Ministarstvo obrazovanja i nauke FBiH, Odjeljenje za srednjoškolsko obrazovanje
- Ministarstvo prosvjete i kulture RS, Odjeljenje za srednjoškolsko obrazovanje

2.3. Investiranje u visoko-obrazovane stručnjake za umjetnost (oblast muzike, likovne umjetnosti i menadžmenta u kulturi)

Ova pod-dimenzija se povezuje sa **MRC Ciljem 2 „Iskorijeniti ekstremno siromaštvo i glad“**, a posebno na njegov drugi cilj: ostvariti potpuno i produktivno zapošljavanje i pristojna radna mjesta za sve, uključujući žene i mlade.

➤ Stepen javnih investicija u tercijarno obrazovanje u polju kulture

Kvalitetno visoko obrazovanje u polju kulture doprinosi promoviranju društava sa sve većim znanjima, koja predstavljaju ključni faktor za kulturni, privredni i društveni razvoj, kao unutarnji stvaralac kapaciteta i kao promotor ljudskih prava, održivog razvoja i demokratije.

Ovaj indikator ima za cilj da procijeni do kojeg nivoa javne vlasti investiraju u obuku iz kulture na nivou visokoobrazovanih institucija. To znači da se ovdje mjeri postojanje javnih obrazovnih institucija za muzičku i likovnu umjetnost i upravljanje u kulturi.

Tabela 16: Pregled javnih visokoškolskih institucija/fakulteta/odsjeaka u oblasti kulture u Bosni i Hercegovini

broj institucija / odsjeka	javne obrazovne institucije na tercijarnom nivou u oblasti kulture						
	muzičko obrazovanje	likovne umjetnosti	upravljanje u kulturi	scenske umjetnosti	arheologija	historija umjetnosti	bibliotekarstvo

FBiH	3	3	0	3	1	2	1
RS	2	2	0	1	0	0	0
Ukupno po entitetima	5	5	0	4	1	2	1
Ukupno u BiH	18						

U Bosni i Hercegovini postoje visokoškolske institucije/fakulteti/odsjeci za muzičko obrazovanje i likovne umjetnosti, ali ne i upravljanje u kulturi. Zbog toga indikator iznosi 0,66 što predstavlja poprilično aktivnu uključenost javnih investicija u tercijarno i profesionalno obrazovanje u polju kulture.

Tabela 17: Postojanje javnih visokoškolskih institucija/fakulteta/odsjeka za muzičko obrazovanje, likovne umjetnosti i upravljanje u kulturi

postojanje javnih visokoškolskih institucija u oblasti kulture			
	muzičko obrazovanje	likovne umjetnosti	upravljanje u kulturi
Postoji 1/ Ne postoji 0	1	1	0
Ukupno	2		
Podijeliti sa 3	3		
Indikator	0,66		

Izvori podataka

- Ministarstvo obrazovanja i nauke FBiH, Odjeljenje za visoko obrazovanje
- Ministarstvo prosvjete i kulture RS, Odjeljenje za visoko obrazovanje
- Visokoškolske institucije u BiH

3. Dimenzija: Kulturna baština

Ova dimenzija ima namjeru da adresira političku volju i praktično učešće javnih vlasti u očuvanju, zaštiti i valorizaciji kulturne baštine neke zemlje. Samim tim, ova dimenzija se bavi pitanjem do kojeg nivoa su javne politike, sredstva i opredjeljenja pravilno postavljeni da osiguraju stabilnost kulturne baštine, kako bi ona obogatila društva, sačuvala različitost i doprinijela razvojnim procesima za sadašnje i buduće generacije.

U svrhu ovog Seta objedinjenih indikatora, kulturna baština se smatra da je i materijalna i nematerijalna. Ona predstavlja široku kategoriju koja obuhvata istorijske lokacije, prirodne ljepote i krajolike, kao i tradicionalne reproduktivne umjetnosti, običaje i tradicije.

3.1. Zaštita kulturne baštine (registrirana kulturna baština)

➤ **Popisane i dostupne lokacije kulturne i prirodne baštine i registrirani elementi nematerijalne kulturne baštine.**

U Bosni i Hercegovini, Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika BiH ima registar kulturne baštine, kao i entitetski zavodi za zaštitu baštine/spomenika.

○ **Broj objekata kulturne i prirodne baštine**

Zbog kompleksnosti procesa donošenja odluka, nije moguće dati samo jedan podatak od broju kulturnih dobara koji su proglašeni zaštićenim spomenicima, te je dato prošireno objašnjenje za ovu dimenziju.

Ukupan broj objekata, arheoloških područja, graditeljskih cjelina, historijskih gradskih područja, kulturnih krajolika i pokretnih dobara koji su registrirani kao nacionalni spomenici u Bosni i Hercegovini odlukama Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika je 625 (u periodu od 2002. do kraja 2010. godine). Taj broj od 625 kulturnih dobara, obuhvata daleko veći broj objekata, imajući u vidu da se veliki broj odluka odnosi na cjeline i gradska područja (Jajce, Kreševo, Mostar, Kazandžiluk, Blagaj, Počitelj, korito rijeke Bregave sa mlinicama i mostovima, Mlinice na Plivi, selo Lukomir, itd.).

Osim dobara koja su registrirana kao nacionalni spomenici, režim privremene zaštite obuhvata 1611 kulturnih dobara do kraja 2010. godine, za koje je Komisija nadležna da donese odluke, i to:

- 458 kulturna dobra koja se nalaze na Privremenoj listi nacionalnih spomenika (lista objekata koju je donijela Komisija prije transfera nadležnosti za njeno funkcioniranje na državu BiH i za koje do sada nije proveden postupak vrednovanja) koja će status privremene zaštite zadržati do donošenja konačne odluke Komisije.
- 1153 kulturna dobra za koja su pravna ili fizička lica podnijela peticiju Komisiji. Ta dobra uživaju privremeni režim zaštite sve do donošenja konačne odluke Komisije, a najduže 1 godinu dana nakon podnošenja peticije.

○ **Broj objekata kulturne i prirodne baštine koji su registrirani na međunarodnom nivou**

Nacionalni spomenici na međunarodnom nivou:

- Na *Listi svjetske baštine UNESCO-a* nalaze se:
 - Most Mehmed-paše Sokolovića u Višegradu
 - Stari most sa starim gradom u Mostaru
- Na *Tentativnoj listi Svjetske baštine* nalaze se
 - Sarajevo – jedinstven simbol univerzalne multikulture – stalno otvoreni grad
 - Pećina Vjetrenica
 - Historijsko gradsko područje jajca
 - Historijsko urbano područje Počitelj

- Prirodna i graditeljska cjelina Blagaj
- Prirodna i graditeljska cjelina Blidinje
- Prirodna i graditeljska cjelina Stolac
- Spomenik prirode pećina Vjetrenica sa graditeljskom cjelinom sela Zavala
- Stećci - srednjovjekovni nadgrobnji spomenici
- Na *Prioritetnoj listi intervencija Vijeća Europe* nalazi se 20 nacionalnih spomenika BiH među kojima su zastupljene historijske građevine, graditeljske cjeline i područja.
- Na *Listi 100 najugroženijih dobara svijeta (World Monuments Watch List)* bila su upisana sljedeća dobra:
 - Most Mehmed-paše Sokolovića u Višegradu (2006. godina)
 - Vijećnica u Sarajevu (2008. godina)
 Trenutno se razmatra kandidatura za Partizansko groblje u Mostar.

○ **Broj objekata kulturne i prirodne baštine koji su registrirani kao lokacije kojima javnost ne može lako prići**

Ne postoji precizna definicija broj spomenika koji nisu dostupni javnosti. Upravljanje pojedinačnim dobrima kulturnog naslijeđa u BiH u cijelosti je jedan od najznačajnijih problema, pa je veliki broj arheoloških lokaliteta teško dostupan javnosti, a istovremeno nezaštićen od nezakonitog istraživanja i oštećivanja. Veliki broj dobara kulturnog naslijeđa koje je srušeno u ratu je još uvijek u ruševinama, a neki spomenici su nedostupni s obzirom da su minirani. Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika BiH je u sklopu postupka donošenja odluka proglašenja za dva spomenika, konstatirala da su nedostupni uslijed postojanja mina: Srednjovjekovna tvrđava Dobor u Modriči i Groblje u Ustikolini. Postupak deminiranja tvrđave Dobor je pokrenut.

Tabela 18: Broj objekata kulturne i prirodne materijalne baštine

	Broj objekata kulturne i prirodne baštine koji su registrirani na državnom nivou	Broj objekata kulturne i prirodne baštine koji su registrirani na međunarodnom nivou	Broj objekata kulturne i prirodne baštine koji su registrirani kao lokacije kojima javnost ne može lako prići	UKUPNO
Broj objekata koji su proglašeni nacionalnim spomenicima	625			
Broj objekata koji su na privremenoj listi	1.611			
Ukupno	2.236	2	2	
Poen za svaki objekat	1	1,5	-1,5	
Ukupno poena	2.236	3	-3	2.236

○ **Broj nematerijalnih elemenata kulturne baštine registriranih na nivou države/entiteta i na međunarodnom nivou**

Trenutno ne postoji inventarna lista nematerijalnih kulturnih dobara u Bosni i Hercegovini. U Republici Srpskoj trenutno je u pripremnoj fazi izmjena zakona o muzejskoj djelatnosti, gdje će se definisati nematerijalno kulturno nasljeđe. Liste nematerijalnih elemenata će biti prvo razmatrane na nivou entiteta, a zatim će Ministarstvo civilnih poslova BiH, kao ministarstvo na nivou BiH nadležno za kulturu, nastaviti da koordinira ovaj proces i moguće kandidature nematerijalnih elemenata kulturne baštine za međunarodni nivo.

Za postavljanje krajnjeg indikatora, zbir dobivenih rezultata koji se odnose na materijalnu kulturnu i prirodnu baštinu i nematerijalnu kulturnu baštinu je:

Tabela 19: Materijalna i nematerijalna baština

	Materijalna baština	Nematerijalna baština
Broj objekata /elemenata	2.236	0
Ukupno	2.236	

Izvori podataka:

- Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika
- Lista svjetske baštine: <http://whc.unesco.org/en/list>
- Ministarstvo prosvjete i kulture RS

3.2. Vrednovanje kulturne baštine

Kao drugi korak u procjeni „volje javnosti“, koja se odnosi na kulturnu baštinu (pod-dimenzija 3.1), ova pod-dimenzija će nastojati da izmjeri njeno prevođenje u konkretnu i praktičnu javnu podršku zaštiti, očuvanju i valorizaciji kulturne baštine.

➤ Broj muzeja prilagođen na broj stanovnika

Muzeji predstavljaju ključnu ulogu u zaštiti, očuvanju, restauraciji, valorizaciji i tumačenju kulturne baštine. Zaista, muzeji daju važno svjedočanstvo javnoj posvećenosti kulturnoj baštini, obzirom da odražavaju i prenose volju javnosti i namjeru da se ona brine, da čuva i promovira baštinu putem jasnih aktivnosti, kao što su izgradnja i upravljanje stalnim i privremenim strukturama.

Broj muzeja i umjetničkih galerija, koje imaju fundus, u Bosni i Hercegovini je 37, što uspoređeno sa brojem stanovnika kazuje da na jedan muzej otpada 2,7% od ukupnog stanovništva. Korisnost ove usporedbe je ograničena koncentriranošću muzeja u urbanim regijama i većim gradovima.

Tabela 20: Broj stanovnika po muzeju

	Broj muzeja	Procjena broja stanovnika (APD)	Broj stanovnika po muzeju	Broj stanovnika po muzeju %
FBiH	26	2.213.783	85.145,50	3,85%
RS	10	1.166.172	116.617,20	10,00%
DB	1	67.200	67.200,00	100,00%
TOTAL	37	3.447.156	93.166,38	2,70%

Izvor podataka:

- Administrativna baza podataka, MDGF Kultura za razvoj
- ICOM BiH
- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Anketa o potrošnji domaćinstva 2007., procijenjeni broj stanovnika

➤ **Vladino finansiranje baštine**

Ovaj je indikator dodatno razvijen s ciljem da izmjeri stepen javne posvećenosti zaštiti, upravljanju i valorizaciji kulturne baštine. Indikator je zasnovan na troškovima vlade, i mjeri se dvostruko: kao dio vladinih troškova i kao troškovi po glavi stanovnika.

Udio rashoda za kulturnu baštinu u ukupnim rashodima vlada na svim nivoima vlasti iznosi 0,48%. Izdvajanje za kulturnu baštinu po stanovniku iznosi 8,99 KM, što je 25% od ukupnog izdvajanja za kulturu po stanovniku koje iznosi 35,82KM, a što je predstavljeno u prethodnim poglavljima.

Tabela 21: Izdvajanje za kulturnu baštinu po stanovniku (u KM) u 2009. godini

Nivo	Ukupni rashodi	Od toga, za kulturnu baštinu	Udio rashoda za kulturnu baštinu u ukupnim rashodima	Procjena broja stanovnika (APD)	Izdvajanje za kulturnu baštinu po stanovniku (u KM)
BiH	952.589.375,00	6.112.802,00	0,64%	3.447.156	1,77
DB	197.419.432,00	36.825,20	0,02%	67.200	0,55
FBiH	3.712.325.995,00	13.884.191,28	0,37%	2.213.783	6,27
RS	1.587.926.365,00	10.959.306,00	0,69%	1.166.172	9,40
TOTAL	6.450.261.167,00	30.993.124,48	0,48%	3.447.156	8,99

Izvor podataka:

- Administrativna baza podataka, MDGF Kultura za razvoj
- Ministarstva financija i kulture na svim nivoima vlasti
- Komisije, zavodi i agencije za zaštitu kulturne baštine na svim nivoima vlasti
- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Anketa o potrošnji domaćinstva 2007., procijenjeni broj stanovnika

➤ **Nivo učešća u aktivnostima baštine**

Ovaj indikator mjeri uključenosti i interakcije stanovništva sa materijalnom i nematerijalnom baštinom: posjete lokacijama baštine, učešće u raznim događajima i aktivnostima, te korištenje dobra i usluge baštine.

Anketa o korištenju vremena, koja bi bila najrelevantniji izvor podataka za ovaj indikator, nije sprovedena u Bosni i Hercegovini nakon rata. Postoje intencije u statističkim zavodima da se ova Anketa sprovodi od iduće godine.

Jedino istraživanje urađeno na ovu temu je uradila Prizma Istraživanja – Agencija za pružanje usluga u oblasti marketinških, medijskih i društvenih istraživanja – koja je angažovana je od strane UNDP-a da u periodu od maja do juna 2010. godine obavi javno istraživanje stavova i mišljenja građana Bosne i Hercegovine o kulturi i kulturnim vrijednostima. Broj ispitanih osoba je 2100.

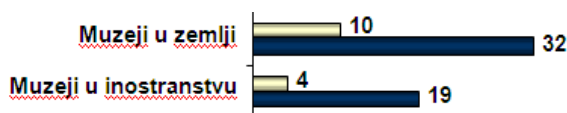
Radi konstruiranja ovog indikatora, uzeti su rezultati ovog istraživanja koji se odnose na posjete istorijskim spomenicima i posjete muzejima (domaćim i stranim).

Ukupan broj posjeta historijskim spomenicima - barem jednom godišnje

17% ispitanika u BiH barem jednom godišnje posjećuje historijske spomenike, dok u Europi taj postotak iznosi 45% od ukupnog broja stanovnika. Ispitanici iz gradskih područja su u odnosu na ispitanike iz seoskih područja češće posjećivali historijske spomenike u BiH (23% gradsko i 12% seosko stanovništvo).

Ukupan broj posjeta muzejima - barem jednom godišnje

Što se tiče posjeta muzejima u zemlji, 10% ispitanika barem jednom godišnje posjećuje muzeje u zemlji dok u Europi taj postotak iznosi 32%. Posjete su češće u okviru gradskih područja (13% gradsko i 8% seosko stanovništvo). Mlađi ispitanici su češće od starijih posjećivali muzeje više od jednom godišnje (17% u poređenju sa 5%). Što se tiče posjeta muzejima u inostranstvu, tu urbanizacija ponovo igra važan faktor, jer se pokazuje da su ispitanici iz gradskih područja mnogo češće posjećivali muzeje u inostranstvu od ispitanika u seoskim područjima. Veći stepen obrazovanosti ispitanika prati veći stepen njihovih posjeta muzejima u inostranstvu. Također postoji i značajna razlika u posjećenosti između ispitanika mlađih i starijih od 51 godine, gdje su mlađi ispitanici mnogo češće posjećivali muzeje u inostranstvu od starijih (7% ispitanika ispod 51 godine, u poređenju sa 1% ispitanika preko 51 godine).

Izvor podataka:

- Prizma Istraživanja – Agencija za pružanje usluga u oblasti marketinških, medijskih i društvenih istraživanja: „Javno istraživanje stavova i mišljenja građana Bosne i Hercegovine o kulturi i kulturnim vrijednostima“

4. Dimenzija: Jednakopravnost polova

Ova dimenzija se fokusira na recipročno-koristan odnos između kulture i jednakopravnosti polova, koja ima potencijal da potakne društvene transformacije kulturnih vrijednosti i normativa. Jednakopravnost polova se posmatra kroz perspektivu kapaciteta i mogućnosti: sagledava sposobnosti i mogućnosti kako žena tako i muškaraca da učestvuju i da se aktivno uključe u svoju kulturu i društvo. Ovim se naglašava premisa da kultura i jednakopravnost polova mogu ojačati ljudski razvoj, tako što će se boriti sa nejednakošću polova, redefinirati odnose među polovima i otvoriti nove mogućnosti za stvaranje kulturološki bogatih i raznolikih društava koja njeguju jednako učešće kako žena tako i muškaraca.

☆ Set objedinjenih indikatora i Milenijumski razvojni ciljevi (MRC): Ključna važnost jednakopravnosti polova u procesu razvoja se prepoznaje i naglašava u MRC- MRC nastoji da „promovira jednakopravnost polova i ojača žene“. Dimenzije seta imaju za cilj da doprinesu MRC-3.

4.1. Jednaki kapaciteti za učešće u kulturi (stopa pismenosti žena)

Indikator za razumijevanje stepena do kojeg žene i muškarci imaju jednake kapacitete i potencijale za komunikaciju, koristi iz kulture i učešće u njoj.

➤ Stopa pismenosti žena

Prema UNESCO-vom Institutu za statistiku, ukupna pismenost u Bosni i Hercegovini je 98%, od čega 99% muškaraca i 96% žena. Isti Institut propisuje standardne statističke mjere koje definiraju žene i djevojčice, te muškarce i dječake, kao osobe od 15 i više godina.

Izvor podataka:

- UNESCO-v Institut za statistiku (UIS), Kontrolni izvještaj EFA za 2011. godinu, podaci za Bosnu i Hercegovinu

➤ Neto stopa upisa u srednjoškolsko obrazovanje po spolu

Podatak potreban za izračunavanje ovog indikatora je broj osoba u srednjoškolskoj dobi koji je potrebno dobiti iz podataka o popisu stanovništva. Međutim, zadnji popis stanovništva u Bosni i Hercegovini proveden je 1991. godine, kada je Bosna i Hercegovina još uvijek bila u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Međutim, od tog vremena došlo je do velikih pomjeranja stanovništva. Tek nakon obavljenog popisa stanovništva koje je planirano za 2012. godinu, moći će se doći do potpuno tačnih podataka za ovaj indikator.

Neto stopa upisa u srednjoškolsko obrazovanje za 2007./2008. školsku godinu u Bosni i Hercegovini je 80.67%, od čega 78.28% muškaraca i 83.26% žena. Izračun je urađen na osnovu broja upisanih učenika u sve razrede srednjih škola na početku 2007./2008. školske godine koji je uspoređen sa procijenjenim brojem stanovnika u srednjoškolskoj dobi, odnosno za BiH to je od 15 do 18 godina.

Tabela 22: Neto stopa upisa u srednjoškolsko obrazovanje za 2007./2008. školsku godinu

	Spol	Broj upisanih učenika u sve razrede srednjih škola na početku školske 2007./2008. godine	Procijenjeni broj stanovnika u dobi od 15 do 18 godina (APD)	Neto stopa upisa u srednjoškolsko obrazovanje za 2007./2008. školsku godinu %
FBiH	žena	51.920	63.740	81,46%
	muškaraca	53.060	70.302	75,47%
	Ukupno	104.980	134.042	78,32%
RS	žena	24.314	27.839	87,34%
	muškaraca	24.507	29.057	84,34%
	Ukupno	48.821	56.896	85,81%
DB	žena	1.764	2.102	83,92%
	muškaraca	1.885	2.138	88,17%
	Ukupno	3.649	4.240	86,06%
UKUPNO	žena	77.998	93.681	83,26%
	muškaraca	79.452	101.498	78,28%
	Ukupno	157.450	195.178	80,67%

Izvor podataka:

- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Statistike obrazovanja, srednjoškolsko obrazovanje, podaci za 2007./2008. školsku godinu
- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Anketa o potrošnji domaćinstva 2007., procijenjeni broj stanovnika u školskom uzrastu

4.2. Jednake mogućnosti za pristup javnim institucijama, resursima i servisima

Ovaj indikator se odnosi na pregled jaza među polovima u smislu mogućnosti pristupa javnim servisima i strukturama vlasti. On se usmjerava na pravnu sposobnost interakcije sa javnim vlastima (npr. otvaranje bankovnog računa), nasljeđe i imovinska prava, te ostala građanska prava (npr. dobivanje pasoša, sloboda kretanja). Javno priznavanje pravnog kapaciteta pojedinca u pravnim i privrednim područjima predstavljaju osnovu za individualnu autonomiju i građanstvo. Ovo su važni faktori ljudskog razvoja, obzirom da predstavljaju znak do kojeg je nivoa pojedinac prepoznat u očima zakona kao cjelokupni građanin, sa pravima da donosi odluke o svom životu. Sva ograničenja koja su nametnuta odražavaju stanje u kojem pojedinac nema sva građanska prava u svojoj državi, uključujući i kulturološka prava, a posebno pravo da učestvuje u kulturnom životu.

➤ **Jednake mogućnosti u pristupu društvenim institucijama i ostvarivanje pravnog kapaciteta**

Ovaj indikator se mjeri na osnovu slijedećih kriterija: žene i muškarci moraju imati pravnu sposobnost da sve navedeno obavljaju na isti način: „pronalaženje posla, potpisivanje ugovora, korištenje i posjedovanje imovine, registriranje firme, svjedočenje na sudu, dobivanje pasoša, prenošenje državljanstva na svoju djecu i muževe, mogućnost da bude glava kuće, prijava poreza“.¹³

Prema bazi podataka Svjetske banke u Bosni i Hercegovini žene i muškarci imaju

- a) jednake kapacitete žena i muškaraca po zakonu, i
- b) jednake kapacitete žena i muškaraca u braku po zakonu.

Dakle, indikator je **0** ($0+0=0/2=0$), što označava **jednakost**.

Izvori podataka:

- Baza podataka Svjetske banke na Internetu, *Žene, poslovanje i zakon*
<http://wbl.worldbank.org/ExploreEconomies/Bosnia-and-Herzegovina>

➤ **Jednakopravnost polova u vlasničkim i privrednim pravima**

Žene u BiH imaju ista prava ako i muškarci. Sva imovina koju supružnici posjeduju prije braka ostaje njihovo individualno vlasništvo, a sve ono što steknu tokom braka se smatra zajedničkom imovinom.

Ne postoji pravna diskriminacija prema ženama u pogledu pristupa pokretne i nepokretne imovine. Međutim tradicija je više naklonjena muškarcima nego ženama. Vlade u BiH su razvile programe koji omogućavaju ženama da nezavisno osnivaju i upravljaju malim i srednjim preduzećima.

Što se tiče bankovnih kredita, prva su jednaka za oba spola, ali statistički podaci za 1998. godinu pokazuju da žene posjeduju manje od jedne trećine svih kredita u zemlji.

Prema izračunu za ovaj indikator, u Bosni i Hercegovini je pravo žena da ostvare vlasništvo nad zemljištem 0; njihova mogućnost da dobiju kredit od banke je 0, a pravo na posjedovanje imovine koja nije zemljište je 0. Dakle, indikator je **0** ($0+0=0/2=0$), što označava **jednakost**.

Izvori podataka:

- Baza o institucijama i razvoju, OECD-ovog Centra za razvoj
<http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=GID2>
- Baza podataka Svjetske banke na Internetu, *Žene, poslovanje i zakon*
<http://wbl.worldbank.org/ExploreEconomies/Bosnia-and-Herzegovina>
- Baza o jednakosti spolova, OECD-ovog Centra za razvoj
<http://genderindex.org/country/bosnia-and-herzegovina>

¹³Ova definicija je preuzeta iz *Žene, poslovanje i zakon*, Svjetske banke:
<http://wbl.worldbank.org/Methodology/accessing-institutions>

5. Dimenzija: Komunikacija

Pravo i mogućnosti za slobodno komuniciranje sa drugima u okruženju koje ohrabruje različitost izražavanja, predstavlja važan faktor u njegovanju društvenog kapitala, te se usko veže za ljudskim razvojem. Ova dimenzija nije isključivo fokusirana na komuniciranje o kulturi, nego radije na načine i mogućnosti za pojedince, bez obzira na njihovo društveno ili etničko porijeklo, da uživaju, dijele i učestvuju u svojim društvima. Komunikacija predstavlja platformu za izgradnju društvenog kapitala, obzirom da ona ima važnu ulogu u formiranju identiteta, kako pojedinačnog tako i kolektivnog, te da omogućava razumijevanje između članova društva. Ovo je važno kako za kulturu, tako i za razvoj, obzirom da dobra komunikacija povećava mogućnosti za kulturnu razmjenu i omogućava izgradnju mostova između različitih društvenih grupa i kultura, a time se promovira i štiti društvena i kulturna različitost.

5.1. Sloboda izražavanja (regulativa i praksa)

Ova pod-dimenzija procjenjuje pravo na slobodu izražavanja u pravnim sistemima, kako u smislu legislative, tako i u smislu prakse. Osim toga što predstavlja ljudsko pravo, sloboda izražavanja je jedan važan faktor društvenog kapitala. Ono svim pojedincima u društvu omogućava da izraze svoje mišljenje i gledišta, te da ostvare pristup različitim gledištima u društvu, da promoviraju društvenu inkluziju, a posebno manjinske grupe i, upravo zbog toga, oblikuje osnovu za društvenu i kulturnu različitost i međukulturni dijalog.

➤ **Stepen slobode izražavanja koji je garantiran zakonom i koji se poštuje u praksi**

Prema *Indeksu slobode štampe* iz 2010. godine kojeg objavljuje Freedom House, stepen do kojeg neka država dozvoljava slobodan protok vijesti i informacija, određuje klasifikaciju datog medija kao „Slobodan“, „Djelomično slobodan“ ili „Nije slobodan“. Države sa rezultatom od 0 do 30 poena se smatraju da imaju „Slobodne“ medije; 31-60 su „Djelomično slobodne“, a 61 – 200 su sa medijima koji „Nisu slobodni“.

Izračun stepena do kojeg Bosna i Hercegovina dozvoljava slobodan protok vijesti i informacija je **48 poena** što je označava kao „**djelomično slobodnu**“. Ova rezultat je dobiven na osnovu paketa od 23 metodološka pitanja, podijeljena u tri potkategorije: pravni, politički i ekonomski okvir. Sloboda medija u Bosni i Hercegovini je garantirana Ustavom BiH kao i jednim njegovim aneksom o ljudskim pravima. Sloboda protoka informacija je zaštićena zakonom, međutim postoje određene prepreke u vidu političkih elita koje to onemogućavaju, te se dešava da su novinari suočeni sa sudskim tužbama zbog svojih izvještavanja. Prema Ministarstvu sigurnosti BiH u 2009. godini verbalni i fizički napadi na novinare je povećan za 40%. U BiH postoji nezavisno tijelo Regulatorna agencija za komunikacije koja nadgleda rad medija i izdaje dozvole za rad. Dodatno treba naglasiti da su domaća i strana ulaganja u medije za sada nedovoljna.

Izvor podataka:

- Freedom House, *Indeks slobode štampe* (www.freedomhouse.org).

5.2. Infrastruktura i pristup (pristup 3G digitalnom sadržaju)

Ova pod-dimenzija se primarno fokusira na mjerenje nivoa državnih investicija u stvaranje i omogućavanje okruženja za kulturalni dijalog i komunikaciju, u smislu infrastrukture i tehnologije.

★ Ciljevi ove pod-dimenzije su usko povezani sa **MRC-8 “Razvoj globalnog partnerstva za razvoj”**, koji je usmjeren na „nastojanje da koristi od novih tehnologija postanu dostupne svima“.

➤ Udio stanovnika, u ukupnom broju stanovnika, koji imaju pristup 3G digitalnom sadržaju

U Bosni i Hercegovini, Regulatorna agencija za komunikacije BiH je u 2009. godini počela sa izdavanjem dozvola za 3G tehnologiju. Međutim razvoj mreže i usluga je još uvijek u toku. Mali udio pretplatnika koristi 3G usluge, ali pošto operatori još uvijek nemaju odvojene podatke za 2G i 3G pretplatnike, RAK ne raspolaže sa pokazateljima o broju 3G pretplatnika u Bosni i Hercegovini. Zbog toga su dati podaci za ukupni broj pretplatnika mobilne telefonije.

Kao podatak o referentnom broju stanovnika uzet je ukupni broj stanovnika BiH 3.447.156, a ne broj osoba starijih od 18 godina (2.701.652), jer se ispostavilo da je taj broj manji od broja korisnika mobilne telefonije. Stoga je rezultat da Bosna i Hercegovina ima 3.013.700 pretplatnika mobilne telefonije, što čini 87,43% ukupnog stanovništva.

Tabela 23: Broj pretplatnika mobilne telefonije u Bosni i Hercegovini

Broj pretplatnika mobilne telefonije		Procjenjeni broj stanovnika BiH (APD)	Udio pretplatnika mobilne telefonije u ukupnom broju stanovnika
post-paid	420.938	3.447.156	87,43%
pre-paid	2.592.762		
Ukupno	3.013.700		

Izvori podataka:

- Regulatorna agencija za komunikacije BiH: Godišnja anketa korisnika RAK dozvola za pružanje internet usluga u Bosni i Hercegovini za 2010. godinu
- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Anketa o potrošnji domaćinstva 2007., procijenjeni ukupni broj stanovnika

U nedostatku podataka o broju pretplatnika na 3G tehnologije, odlučeno je da se dodatno kreira indikator o broju korisnika i pretplatnika interneta.

➤ Broj korisnika interneta

Polazeći od definicije Međunarodne unije za telekomunikacije (ITU) prema kojoj je korisnik Interneta svako lice od 16 do 74 godine koje koristi Internet tokom godine, Regulatorna agencija za komunikacije procjenjuje je da je u Bosni i Hercegovini u 2010. godini bilo **2.000.000 korisnika Interneta**, sa stopom korištenosti od 52%.

Tabela 24: Prikaz kretanja broja korisnika Interneta u periodu 2004. – 2010. godine

Godina	Broj korisnika Interneta
2004.	585.000
2005.	805.185
2006.	950.000
2007.	1.055.000
2008.	1.307.585
2009.	1.421.540
2010.	2.000.000

Izvori podataka:

- Regulatorna agencija za komunikacije BiH: Godišnja anketa korisnika RAK dozvola za pružanje internet usluga u Bosni i Hercegovini za 2010. godinu

➤ **Broj pretplatnika interneta**

Broj internet pretplatnika u Bosni i Hercegovini je 522.364 na kraju 2010. godine, što čini 19% ukupne populacije starije od 18 godina.

Tabela 25: Broj Internet pretplatnika u Bosni i Hercegovini u 2010. godini

Ukupan broj internet pretplatnika	522.364
Procijenjeni broj stanovnika Bosne i Hercegovine (APD) 18+ godina	2.701.652
Udio Internet pretplatnika u ukupnom broju stanovnika 18+ godina	19%
Procijenjeni broj domaćinstava Bosne i Hercegovine (APD)	1.054.613
% domaćinstava koja imaju priključak na internet	50%

Tabela 26: Prikaz kretanja broja pretplatnika Interneta u periodu 2004. – 2010. godine

Godina	Broj pretplatnika Interneta
2004.	168.937
2005.	176.491
2006.	237.660
2007.	273.752
2008.	336.136

2009.	399.329
2010.	522.364

Izvori podataka:

- Regulatorna agencija za komunikacije BiH: Godišnja anketa korisnika RAK dozvola za pružanje internet usluga u Bosni i Hercegovini za 2010. godinu
- Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku FBiH, Republički zavod za statistiku RS: Anketa o potrošnji domaćinstva 2007., procijenjeni ukupni broj stanovnika i procijenjeni broj stanovnika iznad 18 godina

5.3. Kulturna različitost medija (omjer domaćih dugometražnih filmova u državnoj distribuciji)

Zavisno od zemlje do zemlje, stopa količine stranih u odnosu na domaće medije varira. Mnoge države definiraju ekvilibrijum između stranog i lokalnog sadržaja na različite načine. Ipak, važno je sagledati procenat količine vremena koje predstavlja omjer između to dvoje, kako bi se dobio uvid u nivo kulturne različitosti i pluralizma, koji predstavljaju ključne faktore u međukulturnoj komunikaciji i slobodi izražavanja. Nizak nivo stranog sadržaja predstavlja ograničenje slobode izražavanja, dok se, suprotno tome, nizak nivo lokalnog sadržaja može posmatrati kao refleksija nivoa do kojeg se lokalne industrije bore sa dobivanjem izloženosti, finansijske i političke podrške.

➤ Omjer broja domaćih dugometražnih filmova u državnoj distribuciji (izraženi procentualno)

U Bosni i Hercegovini je 2010. godine distribuirano 168 filmova, od toga je 162 bilo stranih, 1 u koprodukciji, a preostalih 5 je domaće produkcije. Omjer distribucije domaćih filmova u odnosu na strane je: 3,57%. Dodatni podatak za BiH je da je udio prodanih karata za domaće filmove u odnosu na strane 16,70%.

Tabela 27: Distribucija filmova i prodaja karata u Bosni i Hercegovini

vrsta produkcije /distribucije	broj	procent %
Domaća produkcija		
domaća produkcija	1	
koprodukcija, većinska domaća	4	
koprodukcija, manjinska domaća	1	
Ukupno domaća produkcija i koprodukcija	6	
Distribucija		
distribucija stranih filmova	162	96,43%
distribucija domaćih filmova	5	2,98%
distribucija koprodukcija	1	0,60%
Ukupno domaća distribucija i koprodukcija	6	3,57%
Ukupno distribucija	168	

Udio prodatih karata za domaće filmove u odnosu na strane		16,70%
---	--	--------

Izvor podataka:

- Udruženje filmskih radnika Bosne i Hercegovine

6. Dimenzija: Upravljanje i prava iz domene kulture

Ova dimenzija ispituje normativne, strateške i instutucionalne aktivnosti koje provode javni organi s ciljem zvaničnog promoviranja i prihvatanja kulturne raznolikosti u svim njenim oblicima. Također, ona posmatra prava iz domene kulture, konkretno, pravo na učešće u kulturnom životu, koja su ključna za izgradnju mirnih društava u kojima pojedinci imaju mogućnost da vode ispunjen I kreativan život u skladu sa vrijednostima prema njihovom izboru.

6.1. Ostvarivanje kulturnih prava i promoviranje kulture na normativnom nivou

Politike i strategije iz domene kulture se manifestiraju u zvaničnoj formi koja je usvojena od strane javnih organa i vlada na međunarodnom i nivoima država. Stoga, nivo opredijeljenosti na međunarodnom nivou sa univerzalno i regionalno dogovorenim standardima za kulturu, kulturnu raznolikost i kulturna prava predstavlja strukturalnu indikaciju razine prioriteta koju organi vlasti dodjeljuju kulturi.

Ovaj indikator mjeri formalne normativne instrumente koji su usvojeni na međunarodnom, državnom, entitetskom i kantonalnom nivou vlasti s ciljem zvaničnog priznavanja i promoviranja kulturnog razvoja, kulturnih prava i kulturne raznolikosti.

A) MEĐUNARODNI NIVO

i) **Relevantni ratificirani međunarodni ugovori i konvencije:**

Instrumenti	težina
☒ Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948)	5
☒ Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966)	3
☐ Fakultativni protokol uz međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (2008) – u proceduri	3
☒ Konvencija o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja (2005)	5
☒ Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine (2003)	4
☒ Konvencija o zaštiti podvodne kulturne baštine (2001)	4
☒ Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine (1972)	5
☒ Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (1965)	5

☒ Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (1979)	5
☒ Konvencija o pravima djeteta, 1989	5
☐ Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (CRPD), 2006	5
☒ Konvencija o mjerama zabrane i sprečavanja nedozvoljenog uvoza, izvoza i prijenosa vlasništva kulturnih dobara (1970)	4
☒ Zaštita kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba (1954)	5
☒ Univerzalna konvencija o autorskom pravu (1952, 1971)	4
☐ Sporazum o uvozu predmeta prosvjetnog, znanstvenog i kulturnog karaktera ("Sporazum iz Firence") i pripadajući Protokol iz Nairobija (1950, 1976)	3

Ostali. Molimo vas da navedete	težina
☒ Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela (Bern, 1886. revidirana u Parizu 1971. i dopunjena 1979.)	3
☒ Europska konvencija o kinematografskoj koprodukciji (Strazburg, 1992.)	3
☒ Konvencija o zaštiti arhitektonskog naslijeđa Evrope (Granada, 1985.)	4
☒ Evropska konvencija o zaštiti arheološkog naslijeđa (London, 1969., revidirana u Valetti 1992.)	4
☒ Konvencija o zaštiti umjetnika izvođača, proizvođača, fonograma i radio-difuznih organizacija (Rim, 1961)	3
☒ Okvirna konvencija Vijeća Evrope o vrijednosti kulturne baštine za društvo (Faro, 2005.)	4
☒ Konvencija UNIDROIT o ukradenim ili nezakonito izvezenim kulturnim objektima (1995.)	4

Lista konvencija koje je BiH potpisala a ratifikacija je u procesu:	težina
☒ Evropska konvencija o zaštiti audiovizuelne baštine (2001.)	4
☒ Europska konvencija o zaštiti pejzaža (Firenza, 2000.)	4

ii) Ratificirani regionalni ugovori, konvencije i drugi obavezujući instrumenti u domenu kulture

Instrumenti	težina
☒ Evropska konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (1950)	5
☒ Evropska konvencija o kulturi (1954)	4
☒ Evropska socijalna povelja (1962, revidirana 1996. godine)	4
☒ Povelja o regionalnim i manjinskim jezicima (1992)	5
☒ Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina (1995)	5
☐ Povelja o temeljnim pravima Evropske unije (2000)	5

iii) Univerzalne i regionalne Preporuke i Izjave („meki zakon“/“soft law“) koje utječu na razvoj zakona i / ili politika u BiH:

Instrumenti	težina
☐ UNESCO-ova Univerzalna deklaracija o kulturnoj raznolikosti (2001)	5
☐ Deklaracija o načelima međunarodne kulturne suradnje (1966)	3
☐ Deklaracija o pravu na razvoj (1986)	3
☐ Akcijski plan o kulturnim politikama za razvoj (1998)	3
☐ Preporuka o statusu umjetnika (1980)	2
☐ Preporuka o sudjelovanju i doprinosu širokih masa kulturnom životu (1976)	2
☐ Deklaracija o pravima autohtonih naroda (2007)	3
☐ Deklaracija o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama (1992)	4
☐ Preporuka o promicanju i korištenju višejezičnosti i univerzalni pristup kibernetском prostoru/ <i>Cyberspace</i> -u (2003)	4
☐ Preporuka o zaštiti tradicionalne kulture i folklora (1989)	2
☐ Preporuka o sudjelovanju i doprinosu širokih masa kulturnom životu (1976)	2
☐ Preporuka o odgoju i obrazovanju za međunarodno razumijevanje, suradnju i mir te poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda (1974)	2
☐ Preporuka o dostupnosti Muzeja svima (1960)	2

iv) Protokoli i / ili klauzule o kulturnoj suradnji uvrštene u međunarodne ugovore i sporazume:

Instrumenti	težina
☒ Uvrštavanje protokola i / ili klauzula o kulturnoj suradnji u okvir komercijalnih bilateralnih i regionalnih sporazuma	3

B) NIVOI VLASTI U BIH (državni, entitetski, kantonalni)

v) Ustav BiH:

Elementi	težina
☒ Priznavanje kulturne raznolikosti / multikulturalizma naroda u BiH	5
☒ Inkorporacija obaveze poštovanja jezične raznolikosti	5
☒ Priznavanje kulturnih prava u Ustavu	5

vi) Pravni, regulatorni i politički okvir

Elementi	težina
☒ Postojanje zakona za kulturu	5

<i>Nivo vlasti</i>	<i>Naziv zakona</i>	<i>Naziv i broj službenog glasnika u kojem je objavljen</i>
BiH	Strategija kulturne politike BiH	juli 2008
TK	Zakon o kulturi	Službene novine TK, broj 8/98
BPK	Zakon o kulturi	Službene novine BPK, broj 7/04
USK	Zakon o kulturi	Službene novine SBK, broj 13/06

☒ Postojanje "sektorskih zakona" u polju kulture (baština, knjiga, film, glazba, itd.)			5
<i>Nivo vlasti</i>	<i>Naziv zakona</i>	<i>Naziv i broj službenog glasnika u kojem je objavljen</i>	
BiH	Zakon o arhivskoj građi i arhivu BiH	Službeni glasnik BiH, broj 16/01	
FBiH	Zakon o zaštiti dobara koja su odlukama Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika proglašena nac. spomenikom BiH	Službene novine FBiH, broj 2/02, 08/02, 27/02, 6/04	
	Zakon o arhivskoj građi FBiH	Službene novine FBiH, broj 45/02	
	Zakon o bibliotečkoj djelatnosti	Službeni list RBiH, broj 37/95; Službene novine FBiH, broj 28/03	
	Zakon o filmskoj djelatnosti	Službeni list SRBiH, broj 20/90; Službeni list RBiH, broj 3/93, 13/94	
	Zakon o muzejskoj djelatnosti	Službeni list RBiH, broj 13/93, 20/93	
	Zakon o izdavačkoj djelatnosti	Službeni list SRBiH, broj 35/90; Službeni list RBiH, broj 3/93, 23/93, 13/94	
	Zakon o kinematografiji	Službene novine RBiH, broj 20/90, 3/93, 13/94	
	Zakon o pozorišnoj djelatnosti	Službeni list SRBiH, broj 6/76, 12/87	
RS	Zakon o kulturnim dobrima	Službeni glasnik RS, broj 11/95, 103/08	
	Zakon o implementaciji odluka o očuvanju nacionalnih spomenika	Službeni glasnik RS, broj 70/06, 64/08	
	Zakon o sprovođenju odluka Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika ustanovljene u skladu sa Aneksom 8 OOSporazuma	Službeni glasnik RS, broj 9/02, 70/06, 64/08	
	Zakon o arhivskoj djelatnosti	Službeni glasnik RS, broj 119/08	
	Zakon o muzejskoj djelatnosti	Službeni glasnik RS, broj 89/08	
	Zakon o bibliotečkoj djelatnosti	Službeni glasnik RS, broj 52/01, 39/03, 112/08	
	Zakon o pozorišnoj djelatnosti	Službeni glasnik RS, broj 25/02	
	Zakon o izdavačkoj djelatnosti	Službeni glasnik RS, broj 46/04	
Zakon o kinematografiji	Službeni glasnik RS, broj 37/09		
DB	Zakon o spomenicima i simbolima	Službeni glasnik DB, broj 22/03	
	Zakon o arhivskoj djelatnosti	Službeni glasnik DB, broj 44/04, 19/07, 25/09	
USK	Zakon o zaštiti kulturnog naslijeđa	Službene novine USK, broj 3/04	
	Zakon o arhivskoj djelatnosti	Službene novine USK, broj 6/99, 10/03	
	Zakon o muzejskoj djelatnosti	Službene novine USK, broj 6/01, 10/03	
	Zakon o izdavačkoj djelatnosti	Službene novine USK, broj 12/03	
	Zakon o bibliotečkoj djelatnosti	Službene novine USK, broj 6/99, 10/03	

	Zakon o zaštiti kulturnog naslijeđa	Službene novine USK, broj 3/04
	Zakon o arhivskoj djelatnosti	Službene novine USK, broj 6/99, 10/03
	Zakon o muzejskoj djelatnosti	Službene novine USK, broj 6/01, 10/03
TK	Zakon o arhivskoj djelatnosti	Službene novine TK, broj 15/00, 2/02
	Zakon o muzejskoj djelatnosti	Službene novine TK, broj 10/02
	Zakon o bibliotečkoj djelatnosti	Službene novine TK, broj 6/00
	Zakon o izdavačkoj djelatnosti	Službene novine TK, broj 3/02
	Zakon o estradnoj djelatnosti	Službene novine TK, broj 6/05
	Zakon o pozorišnoj djelatnosti	Službene novine TK, broj 10/02
ZDK	Zakon o zaštiti kulturne baštine	Službene novine ZDK, broj 2/00
	Zakon o arhivskoj građi	Službene novine ZDK, broj 4/06
	Zakon o muzejskoj djelatnosti	Službene novine ZDK, broj 15/03
	Zakon o pozorišnoj djelatnosti	Službene novine ZDK, broj 3/02
	Zakon o bibliotečkoj djelatnosti	Službene novine ZDK, broj 8/99
BPK	Zakon o arhivskoj građi	Službene novine BPK, broj 11/03
SBK	Zakon o arhivskoj građi	Službene novine SBK, broj 10/01
HNK	Zakon o zaštiti kulturnog naslijeđa	Službene novine HNK, broj 2/06
	Zakon o arhivskoj građi	Službene novine HNK, broj 7/04
	Zakon o pozorišnoj djelatnosti	Službene novine HNK, broj 6/05
	Zakon o bibliotečkoj djelatnosti	Službene novine HNK, broj 3/05
ZHK	Zakon o zaštiti kulturnog naslijeđa	Narodne novine ZHK, broj 6/99
	Zakon o arhivskoj građi	Narodne novine ZHK, broj 18/99, 9/06
	Zakon o knjižnicama	Narodne novine ZHK, broj 6/99
KS	Zakon o zaštiti kulturnog naslijeđa	Službene novine KS, broj 1/96, 2/96, 3/96
	Zakon o arhivskoj djelatnosti	Službene novine KS, broj 2/00
	Zakon o muzejskoj djelatnosti	Službene novine KS, broj 17/99, 2/00, 7/05
	Zakon o pozorišnoj djelatnosti	Službene novine KS, broj 14/00, 25/06
	Zakon o bibliotečkoj djelatnosti	Službene novine KS, broj 4/99
	Zakon o kinematografiji	Službene novine KS, broj 93/01
	Zakon o filmskoj djelatnosti	Službene novine KS, broj 17/01

☒ Postojanje zakona namijenjenih za stvaranje poticajnog okruženja za kulturu (tj. autorska prava, poreske olakšice u polju kulture, pokroviteljstvo i sponzorstvo, svojstvo i sadržaj medija, koncentracija na kulturne industrije, umjetničko obrazovanje, status umjetnika, itd.)		4
Nivo vlasti	Naziv zakona	Naziv i broj službenog glasnika u kojem je objavljen
BiH	Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima u BiH	Službeni glasnik BiH, broj 7/02
	Pravilnik o stručnim kriterijima za obavljanje djelatnosti ostvarivanja autorskog prava i srodnih prava	Službeni glasnik BiH, broj 10/02
	Uputstvo o izdavanju dozvola za uvoz i izvoz umjetničkih djela i antikviteta	Službeni glasnik BiH, broj 41/02
	Zakon o zaštiti i korištenju kulturnog,	Službeni list SRBiH, broj 20/85,

	historijskog i prirodnog naslijeđa	12/87; Službeni list RBiH, broj 3/93, 13/94	
RS	Zakon o sticanju statusa samostalnog umjetnika	Službeni glasnik RS, broj 50/10	
ZDK	Zakon o samostalnim umjetnicima	Službene novine ZDK, broj 2/05	
KS	Zakon o samostalnim umjetnicima	Službene novine KS, broj 20/01	

☒	Postojanje propisa za kreiranje i provedbu zakona objavljenih u polju kulture	4
-------------------------------------	---	---

☒	Postojanje dogovorenog strateškog okvira ili plana djelovanja za kulturu (na nivou politika)	4
Nivo vlasti	Naziv	Naziv i broj službenog glasnika u kojem je objavljen
BiH	Akcion plan za sprovedbu Strategije kulturne politike BiH	<i>u procesu finalizacije</i>

☒	Postojanje specifičnih kulturnih politika ili mjera poduzetih u cilju promicanja pristupa i sudjelovanja manjina i drugih skupina sa specifičnim potrebama u kulturnom životu (na nivou politika)	3
Nivo vlasti	Naziv zakona	Naziv i broj službenog glasnika u kojem je objavljen
BiH	Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina	Službeni glasnik BiH, broj 12/03, 76/05, 93/08
RS	Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina	Službeni glasnik RS, broj 2/05

☒	Kultura uvedena u državne razvojne planove (PRSP - Strategija za smanjene siromaštva, UNDAF, itd ...), (na nivou politika)	5
-------------------------------------	--	---

Izvor podataka:

- Fineks d.o.o., Registar usvojenih propisa na svim nivoima vlasti u BiH
- Ustavni sud BiH <http://www.ustavnisud.ba>
- Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH www.ombudsmen.gov.ba
- MDGF Kultura za razvoj, Administrativna baza podataka

6.2. Institucionalni kapaciteti

Kako bi se osiguralo ispravno provođenje zakona i politika o kulturi i primjena kulturnih prava, odgovarajuće administrativne strukture i kapaciteti moraju biti uspostavljeni i postupno jačani i prilagođavani mijenjajućim kontekstima. Institucionalni kapaciteti, procesi i strukture su neophodni za poticanje efektivnog i efikasnog upravljanja kulturom.

Kulturna decentralizacija je kombinacija administrativnih, fiskalnih i političkih funkcija i odnosa. Smatra se ključnom kako bi se osiguralo da donošenje odluka odražava, koliko god je to moguće, potrebe građana (time potičući kreativni potencijal u cijeloj zemlji), te omogućio jednak pristup kulturnim dobrima i uslugama.

Ovaj indikator daje ocjenu javnih institucionalnih kapaciteta za provedbu državnih, entitetskih, kantonalnih i lokalnih pravnih, regulatornih i političkih okvira o kulturi i kulturnim pravima.

Elementi	težina
☒ Postojanje ministarstava nadležnih za oblast kulture Ministarstva nadležna za kulturu postoje na svim nivoima vlasti: na državnom (1), na entitetskom (po 2), na kantonalnom (10), te u Distriktu Brčko postoji pododjeljenje koje se bavi kulturom.	5
☒ Kultura je zastupljena u vladama na svim nivoima vlasti u BiH (redovni sastanci vlade)	5
☒ Postojanje parlamentarne "komisije za kulturu" Kao dio zakonodavne vlasti, skoro svi nivoi vlasti imaju komisije/odbore za kulturu koje su osnovane kao dio parlamenata i skupština. Ove komisije obično, pored kulture, obuhvaćaju više područja kao što su obrazovanje, sport, NVO-i, pitanja mladih, itd. Dvije trećine članova ovih komisija su članovi parlamenata i skupština, dok jednu trećinu čine stručnjaci iz navedenih područja. Ove komisije djeluju kao <i>radna tijela</i> skupština, a njihova funkcija je da pružaju mišljenja, daju prijedloge, i izvještavaju o zaštiti kulturnog naslijeđa, osnivanju, razvoju i financiranju kulturnih ustanova, usvajanju novih propisa, organizaciji manifestacija, distribuciji javnih sredstava, itd.	3
☒ Mnoštvo odgovornosti / ovlaštenja u kulturi su decentralizirane, i to u FBiH na kantone i općine, a u RS na općine	5
☒ Postojanje kulturnih tijela ili vijeća posvećenih kulturnim sektorima (glazba, ples, kino, itd.) koja se u potpunosti ili djelomično financiraju iz javnih sredstava. Na nivou izvršne vlasti postoje savjeti za kulturu koji djeluju kao <i>savjetodavna tijela</i> za ministarstvo nadležno za kulturu i za općine tj. općinska vijeća/skupštine. Ove savjete formira vlada/općinski načelnik a na prijedlog ministarstva/općine. Sastoje se od 5 do 10 članova, od kojih su dvije trećine članovi skupština a jedna trećina stručnjaci. Neki od zadataka članova savjeta su: određivanje sadržaja i smjernica za kreiranje programa u oblasti kulture, sudjelovanje u njihovoj pripremi, nadgledanje i evaluacija njihove implementacije, pružanje inicijativa za promjene, ocjenjivanje uslova i razvoja kulturnih domena, pružanje mišljenja o zakonodavnim prijedlozima, itd. Savjeti za kulturu trenutno postoje u općinama/gradovima, dok ne postoje na nivou entiteta niti na državnom nivou.	3
☒ Postojanje javnih finansijskih shema, bespovratnih sredstava ili pomagala koja imaju za cilj da podrže kulturni sektor.	4
☒ Postojanje mehanizama i procesa za praćenje, vrednovanje i pregled kulturne politike Akcion plan za sprovedbu Strategije kulturne politike BiH - u procesu finalizaciji	3
☒ Postojanje specifičnih programa obuke namijenjenih jačanju institucionalnih	3

kapaciteta u kulturi u posljednjih 5 godina	
Programi obuke su planirani za naredni period kroz Akcion plan za sprovedbu Strategije kulturne politike BiH	

6.3. Kulturna infrastruktura

Javne kulturne infrastrukture igraju ključnu ulogu u promicanju kulturnog obrazovanja i participacije, te pridonose eliminaciji isključivanja i marginalizacije. Štoviše, oni su također ključni za stvaranje poticajnog okruženja za nastajanje dinamičnih kulturnih sektora i kulturnih klastera. Doista, kulturni operateri se suočavaju s ozbiljnim teškoćama prilikom uspostavljanja održivih poduzeća bez osnovne infrastrukture, kao što su pristup kapitalu, distribucijski kanali i obuka za upravu. Prema tome, kulturne infrastrukture su neophodne da bi kultura "radila" za razvoj.

Ovaj indikator mjeri broj kulturnih infrastrukture (biblioteka, pozorišta, centara za kulturu) koje se u potpunosti ili djelomično financiraju iz javnih fondova koji su otvoreni, u funkciji i dostupni javnosti, podijeljen s ukupnim brojem stanovnika.

➤ broj kulturnih infrastrukture: biblioteke

	Broj biblioteka	Procjena broja stanovnika (APD)	Broj stanovnika po biblioteci	Broj stanovnika po biblioteci %
FBiH	36	2.213.783	61.493,97	2,78%
RS	50	1.166.172	23.323,44	2,00%
DB	1	67.200	67.200,00	100,00%
TOTAL	87	3.447.156	39.622,48	1,15%

➤ broj kulturnih infrastrukture: pozorišta

	Broj pozorišta	Procjena broja stanovnika (APD)	Broj stanovnika po pozorištu	Broj stanovnika po pozorištu %
FBiH	12	2.213.783	184.481,92	8,33%
RS	3	1.166.172	388.724,00	33,33%
DB	0	67.200		
TOTAL	15	3.447.156	229.810,40	6,67%

➤ broj kulturnih infrastrukture: centri za kulturu

	Broj centara za kulturu	Procjena broja stanovnika (APD)	Broj stanovnika po centru	Broj stanovnika po centru %
FBiH	61	2.213.783	36.291,52	1,64%
RS	37	1.166.172	31.518,16	2,70%
DB	1	67.200	67.200,00	100,00%

TOTAL	99	3.447.156	34.819,76	1,01%
-------	----	-----------	-----------	-------

Izvori podataka:

- MDGF Kultura za razvoj, Administrativna baza podataka (podaci dobiveni od svih općina, svih kantona i oba entiteta)

6.4. Sudjelovanje civilnog društva u izradi i provedbi kulturne politike

Sudjelovanje i pristup su ključni za kulturu, ljudska prava i razvoj. Kulturna raznolikost ovisi o pristupu i sudjelovanju u stvaranju javnih politika i donošenju odluka. Dobra praksa u upravljanju kulturom treba poticati puno sudjelovanje javnog, privatnog i sektora civilnog društva, uključujući manjinske i isključene kulturne grupe, u procesima donošenja odluka. To se može postići kroz institucionalne aranžmane kojim se osigurava njihova zastupljenost, čime se učinkovito njeguje kulturna raznolikost i rješavaju socio-kulturne isključenosti.

➤ **postojanje shema ili organa (npr. vijeća, redovitih sastanaka) koji dozvoljavaju sudjelovanje profesionalnih udruženja kulturnog sektora u donošenju odluka o oblikovanju i provedbi javnih politika i mjera**

Kao dio zakonodavne vlasti, skoro svi nivoi vlasti imaju komisije/odbore za kulturu koje su osnovane kao dio parlamenata i skupština. Ove komisije obično, pored kulture, obuhvaćaju više područja kao što su obrazovanje, sport, NVO-i, pitanja mladih, itd. Dvije trećine članova ovih komisija su članovi parlamenata i skupština, dok jednu trećinu čine stručnjaci iz navedenih područja. Ove komisije djeluju kao radna tijela skupština, a njihova funkcija je da pružaju mišljenja, daju prijedloge, i izvještavaju o zaštiti kulturnog naslijeđa, osnivanju, razvoju i financiranju kulturnih ustanova, usvajanju novih propisa, organizaciji manifestacija, distribuciji javnih sredstava, itd.

Na nivou izvršne vlasti postoje savjeti za kulturu koji djeluju kao savjetodavna tijela za ministarstvo nadležno za kulturu i za općine tj. općinska vijeća/skupštine. Ove savjete formira vlada/općinski načelnik a na prijedlog ministarstva/općine. Sastoje se od 5 do 10 članova, od kojih su dvije trećine članovi skupština a jedna trećina stručnjaci. Neki od zadataka članova savjeta su: određivanje sadržaja i smjernica za kreiranje programa u oblasti kulture, sudjelovanje u njihovoj pripremi, nadgledanje i evaluacija njihove implementacije, pružanje inicijativa za promjene, ocjenjivanje uslova i razvoja kulturnih domena, pružanje mišljenja o zakonodavnim prijedlozima, itd.

Indikator je: 1 (postojanje)

7. Dimenzija: Učešće i socijalna kohezija

S obzirom na dato okruženje, kultura može imati konstruktivnu i kreativnu ulogu u ljudskom razvoju. Socijalna dimenzija kulture doprinosi ovom cjelokupnom procesu. Socijalne dimenzije su definirane kao kulturne vještine i vrijednosti koje su naslijeđene od prošlih generacija i koje sadašnji članovi društva prilagođavaju i proširuju. Ovaj skup vještina i vrijednosti utiče na to kako se pojedinci izražavaju i određuju naspram ostalih, te kakav je nivo njihove socijalne interakcije. Ova dimenzija se fokusira na socijalne efekte kulture koje zajednički dijele pojedinci iz zajednice i koji oslikavaju njihove međusobne odnose (na primjer, obim i kvalitet odnosa sa ostalim), kao i na to kako zajednica iskazuje svoje poštovanje prema drugima, te do koje mjere je kohezivna i sposobna da osnaži svoje građane.

7.1. Učešće u kulturnim djelatnostima

Koncept prava pojedinca na kulturu i aktivno učešće u kulturnom životu je otjelovljen u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima iz 1948. godine u čijem se Članu 27 navodi da “svako ima pravo da slobodno učestvuje u kulturnom životu zajednice, da uživa u umjetnosti i da učestvuje u znanstvenom napretku i u njegovim koristima”. Sve više, ovaj koncept postaje ključna preokupacija nacionalnih kulturnih politika u različitim zemljama širom svijeta zbog priznavanja važnosti odnosa između socijalnog učešća, socijalnog kapitala i ljudskog razvoja u generalnom smislu, i, konkretno, sprječavanja socijalnih tenzija i sukoba. Stupanj do kojeg osoba učestvuje u kulturnim aktivnostima reflektira razinu socijalnog kapitala i slobode samo-izražavanja, kao dva bitna faktora ljudskog razvoja. Uistinu, istraživanje pokazuje da oni koji su isključeni iz učešća u kulturnim aktivnostima imaju također nižu razinu socijalne kohezije.¹⁴

➤ Procenat stanovnika koji su barem jednom učestvovali u kulturnoj aktivnosti u proteklih 12 mjeseci

Anketa o korištenju vremena, koja bi bila najrelevantniji izvor podataka za ovaj indikator, nije sprovedena u Bosni i Hercegovini nakon rata. Postoje intencije u statističkim zavodima da se ova Anketa sprovodi od iduće godine.

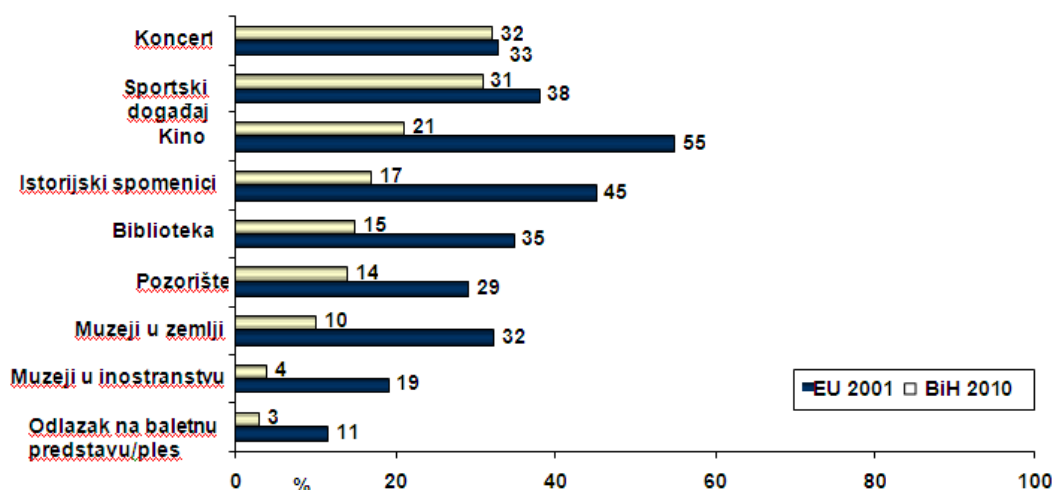
Jedino istraživanje urađeno na ovu temu je uradila Prizma Istraživanja – Agencija za pružanje usluga u oblasti marketinških, medijskih i društvenih istraživanja – koja je angažovana je od strane UNDP-a da u periodu od maja do juna 2010. godine obavi javno istraživanje stavova i mišljenja građana Bosne i Hercegovine o kulturi i kulturnim vrijednostima. Broj ispitanih osoba je 2100.

Ispitanicima su postavljana pitanja o njihovom ličnom učešću u kulturnim aktivnostima (Koliko ste puta u posljednjih 12 mjeseci...?). U svrhu ovog pitanja kulturne aktivnosti su definisane kao aktivnosti pri kojima ispitanik uživa u nekom umjetničkom djelu/ ili u nekom drugom obliku kulturne aktivnosti koju su kreirali i koju provode drugi (npr. gledanje predstave). Tabela prikazuje procenat ispitanika koji su izjavili da su u zadnjih 12 mjeseci bili uključeni u neku aktivnost, bez obzira na učestalost njihove uključenosti.

¹⁴ Morrone A., De Mauro T., (2008), *Livelli di partecipazione alla vita della cultura in Italia*, Fondazione Mondo Digitale, Roma.

Rezultati pokazuju da su koncerti najčešći oblik kulturnih aktivnosti u koje se ispitanici uključuju, a nakon toga slijede sportski događaji i kino. Gotovo trećina ispitanika u BiH (32%) je izjavilo da su posljednjih 12 mjeseci otišli na neki koncert, a 31% ispitanika je posjetilo neki sportski događaj. Jedan od pet ispitanika je izjavio da je bio u kinu barem jednom u posljednjih 12 mjeseci. Što se tiče posjećenosti koncertima, ona je slična evropskom prosjeku (33%). Međutim, posječna posjećenost sportskih događaja i kina je očigledno viša u Evropi nego u BiH; 38% Evropljana je navelo da je u toku prošle godine prisustvovalo nekom sportskom događaju, dok ih je više od polovine (55%) izjavilo da je bilo u kinu (što je gotovo dva puta više nego u BiH). Prosječna posjećenost istorijskih spomenika, biblioteka, pozorišta, muzeja i baletnih predstava je također viša u Evropi nego u BiH. Uz izuzetak pozorišta, ta posjećenost je na sličnom nivou i u Evropi i u BiH, tako da su, na primjer, baletne predstave najmanje posjećeni kulturni događaji u oba uzorka (11% u poređenju sa 3%).

Tabela 28: Sudjelovanje u kulturnim aktivnostima u posljednjih 12 mjeseci (usporedba BiH i EU)

Izvor podataka:

- Prizma Istraživanja – Agencija za pružanje usluga u oblasti marketinških, medijskih i društvenih istraživanja: „Javno istraživanje stavova i mišljenja građana Bosne i Hercegovine o kulturi i kulturnim vrijednostima“

7.2. Iskazivanje nepovjerenja ili nesviđanja prema ostalim kulturama / međupersonalno povjerenje

Svrha ovog indikatora je da procijeni kako se gleda na razlike između ljudi: kao na nešto strano i neprihvatljivo ili, suprotno tome, kao na obogaćujuće iskustvo.

○ **Stupanj povjerenja unutar društva prema ljudima sa različitim kulturnim porijeklom**

Mjereći stupanj do kojeg ljudi iskazuju svoje nesviđanje ili nepovjerenje prema ostalim kulturama, ovaj indikator pruža uvid u razine nepovjerenja prema različitim kulturama ili u

nedostatak potencijalne međupovezanosti između kultura (stupanj postojanja kulturnih mostova između socijalnih grupa).

Jedino istraživanje urađeno na ovu temu je uradio MDGF program „Kultura za razvoj“ pod nazivom „Jačanje međukulturalnog razumijevanja i saradnje: znanje, stav i ponašanje“. Istraživanje je sprovedeno od februara do aprila 2010. godine među ciljnim grupama koje su direktno uključene u osnovno obrazovanje, kao i opća populacija u 10 odabranih općina u BiH koje je ovaj program financirao. Glavni cilj istraživanje je sagledati i ocijeniti stavove, mišljenja i ponašanje opće populacije, kao i ključnih ciljnih grupa s obzirom na kulturu i kulturne djelatnosti, posebno onih koji se odnose na odgoj i obrazovanje.

Poboljšanje odnosa između različitih zajednica i kultura u BiH ovisi o činjenici koliko se osobe u svakodnevnom životu susreću sa osobama sa različitim kulturnim porijeklima. Frekventnost ovakvih susreta povećava mogućnost za uspostavljanjem intenzivnijih odnosa sa tim osobama i poboljšava saznanje o tome po čemu su te osobe različite.

Tabela 29: Ostvarivanje kontakta sa pripadnicima drugih kultura

	Kontakt ne postoji	Jednom ili dva puta u zadnjih 12 mjeseci	Jednom ili dva puta mjesečno	Jednom ili dva puta sedmično	Svaki dan	Ne zna
Odgovori ispitanika u postotcima	12%	10%	12%	17%	43%	6%

Na pitanje „da li imate prijatelja koji ima drugačije kulturno porijeklo od tvog“, **84% ispitanika** je odgovorilo pozitivno, koji su u ovom slučaju učenici osnovnih škola. Pod pojmom „drugačije kulturno porijeklo“ ispitanici misle na pripadnike druge religije, druge etničke grupe i ljude iz drugih dijelova BiH.

Izvori podataka:

- MDGF KAP studija „Jačanje međukulturalnog razumijevanja i saradnje“, februar-april 2010. godine

	INSTITUCIJA	IME I PREZIME	FUNKCIJA	TELEFON	FAKS	EMAIL
1	Ministarstvo civilnih poslova BiH	Biljana ČAMUR	pomoćnica ministra za kulturu i nauku	033 492 552	033 492 632	biljana.camur@mc p.gov.ba;
2	Ministarstvo kulture i sporta FBiH	Angela PETROVIĆ	pomoćnica ministra za kulturno-historijsku baštinu i kulturu	033 254 104	033 254 151	angela.petrovic@f mksa.com;
3	Ministarstvo obrazovanja i nauke FBiH	Damir Mašić	ministar	036 355 711	036 321 552	kabinet@fmon.gov .ba;
		Predrag Mitrović	pomoćnik ministra za visoko obrazovanje	036 355 739		predrag.mitrovic@ fmon.gov.ba
		Ismet Strujo	pomoćnik ministra za srednjoškolsko obrazovanje	036 355 734		ismet.strujo@fmon .gov.ba
4	Ministarstvo prosvjete i kulture RS	Irena SOLDAT-VUJANOVIĆ	pomoćnica ministra za kulturu	051 338 680	051 338 877	i.soldat@mp.vladar s.net;
		Slavica Kuprešanin	načelnik Odjeljenja za srednje obrazovanje	051 338 435		s.kupresanin@mp. vladars.net
		Biljana Vojvodić	načelnik Odjeljenja za visoko obrazovanje	051 338 454		b.vojvodic@mp.vla dars.net
5	Distrikt Brčko, pododjeljenje za turizam, sport i kulturu	Dragica PANIĆ-KAŠANSKI	stručna savjetnica za kulturu	049 216 511 065 825 300	049 217 142	dragicapk@yahoo. com; dom_kult@spinter. net;
6	Agencija za statistiku BiH	Slavka POPOVIĆ	zamjenica direktora	033 220 624	033 220 626 033 220 622	popovics@bhas.ba; bhas@bhas.ba;
		Vedrana ĐERIĆ	stručna saradnica za društvene statistike			vedrana.veljo.has.b a;
		Jasna HADŽIĆ	Anketa za radnu snagu			jasna.hadzic@bhas .ba;
		Milenko STOJANOVIĆ	šef odjela za klasifikacije zanimanja i radnu snagu	033 216 324		milenko.stojanovic @bhas.ba;
		Radoslav ĆOROVIĆ	podaci o stanovništvu	033 204 703		radoslav.corovic@ bhas.ba;
		Dajana MITROVIĆ	Anketa o potrošnji domaćinstva	033 222 953		dajana.mitrovic@b has.ba;
		Edin ŠABANOVIĆ		033 222 875		edin.sabanovic@b has.ba;
		Mevlija ODOBAŠIĆ	Poslovni registar			mevlia.odobasic@ bhas.ba;

		Edina KOZIĆ		033 222 948		edina.kozic@bhas.ba
		Dijana MLIKOTA	nacionalni računi	033 222 948		
		Aida KESTEN		033 557 956		
7	Federalni zavod za statistiku FBiH	Hajrudin ALIĆ	šef odsjeka za statistike obrazovanja, soc. zaštite, pravosuđa, R&D, sporta i kulture	033 206 452 061 220 212	033 226 151	fedstat@fzs.ba; hajrudinalic@fzs.ba;
		Hidajeta ČOLOVIĆ	pomoćnica direktora za statistike stanovništva i društvene statistike	033 206 452		hidajeta.colovic@fzs.ba;
		Mediha Sulić	stručna saradnica za obrazovanje	033 206 452		mediha.skulic@fzs.ba;
		Nisveta Džebo	nacionalni računi	033 206 453 lok 134		nisveza.dzebo@fzs.ba;
		Samka Avdić	Anketa o radnoj snazi	033 206 452		semka.avdic@fzs.ba;
8	Republički zavod za statistiku RS	Radmila ČIČKOVIĆ	direktorica	051 332 701 051 332 702	051 332 750	radmila.cickovic@rzs.rs.ba;
		Bogdana RADIĆ	pomoćnica direktorice u Sektoru statistike stanovništva, obrazovanja, soc.stat. i pravosuđa	051 332 706		bogdana.radic@rzs.rs.ba;
		Rada RADANOVIĆ	nacionalni računi	051 332 701		rada.radanovic@rzs.rs.ba;
9	Federalni zavod za zapošljavanje			033 562 900	033 208 257	info@fzzz.ba
10	Republički zavod za zapošljavanje	Gordana LATINOVIĆ	v.d. direktora	057 223 107	057 227 531	info@zzzrs.net
11	Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja FBiH	Novka Agić	direktorica	033 203 349 033 651 317	033 655 856	fedzzo@bih.net.ba; agic.n@fedzzo.com.ba
1	Fond zdravstvenog osiguranja RS	Goran Kljajčin	direktor	051 249 100	051 216 595	fzors@zdravstvo-srpske.org
		Merita Smailbegović		065 464 585		
2	Federalni zavod za penzijsko i	Zijad Krnjić	direktor	036 445 600	036 445 691	info@fzmiopio.ba; amel.lizde@fzmiopio.ba

	invalidsko osiguranje	Maja Alilović		036 445 661		maja.alilovic@fzmiopio.ba
13	Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje	Zoran Mastilo	direktor	051 247 800	051 247 840	fil_bl@fondpiors.org; info@fondpiors.org
14	Porezna uprava FBiH	Midhat Arifović	direktor	033 289 800	033 206 535	info@pufbih.ba
		Mirha Hadžiabdić	šef Odsjeka za podršku JS (Sektor za IT)			mirha.hadziabdic@fpu.gov.ba
15	Poreska uprava RS	Mile Banika	v.d. generalnog direktora	051 332 300	051 332 336	kontakt@poreskaupravars.org
		Goran Drakulić		051 332 388		
		Drago Kovačević		051 337 763		drago.kovacevic@poreskaupravars.org
16	Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika BiH	Mirela MULALIĆ HANDAN	izvršni dužnosnik	033 276 760	033 276 768	aneks8ko@bih.net.ba; mirela.m.handan@kons.gov.ba;
17	Državna komisija za saradnju BiH sa UNESCO	Biljana ČAMUR	generalni sekretar			
18	Zavod za zaštitu spomenika FBiH	Lidija MIČIĆ	direktorica	033 254 131	033 254 181	zavod@fmksa.com; lidija.micic@fmksa.com;
19	Republički zavod za zaštitu kulturnog, historijskog i prirodnog nasljeđa RS	Goran MILOJEVIĆ	direktor	051 247 419	051 247 545	office@heritagers.org; goranmilojevic@heritagers.org;
20	Zavod za zaštitu kulturnog nasljeđa Unsko-sanskog kantona	Mirzet Mujadžić	direktor	037 220 348	037 220 348	zavod@bastinausk.ba
21	Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog nasljeđa Tuzlanskog	Benjamin Bajrektarević	direktor	035 228 904	035 228 906	zavod.khpn@bih.net.ba; info@bastina.ba; benjamin.bajrekarovic@bih.net.ba

	kantona					
22	Zavod za prostorno planiranje i zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Srednjobosanskog kantona	Aziz Ćatić	direktor	030 254 030	030 260 342	baner@bih.net.ba; kantavod@bih.net.ba
		Leon Ćosić	stručni savjetnik za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa	063 484 264		
23	Zavod za zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa/baštine Hercegovačko-neretvanskog kantona	Ivanka Miličević-Capek	direktorica	036 325 262	036 449 020	ivanka.milicevic.capek@ffmo.ba
24	Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Kantona Sarajevo	Munib Buljina	direktor	033 663 298	033 663 298	heritsa@bih.net.ba
25	Agencija za kulturno-povijesnu i prirodnu baštinu i razvoj turističkih potencijala Grada Jajca	Aida Softić	direktorica	030 658 268 061 846 784	030 658 268	agencija-jajce@tel.net.ba
26	Agencija Stari Grad	Miralem Fajić	direktor	036 550 805	036 550 806	contact@asgmo.ba
27	Ministarstvo finansija FBiH	Ante Krajina	ministar	033 203 147 033 253 400	033 203 152	info@fmf.gov.ba, fmf.kab@bih.net.ba, zada.gabela@fmf.gov.ba
28	Ministarstvo finansija RS	Zoran Tegeltija	ministar	051 339 155	051 339 645	mf@mf.vladars.net , s.stojanovic@mf.vladars.net
29	Ministarstvo financija USK	Sanel Mahić	ministar	037 223 155	037 223 152	finansije@vladausk.ba

30	Ministarstvo financija PK		ministar	031 712 695 031 712 692	031 713 932	riznica- zp@tel.net.ba
31	Ministarstvo financija TK	Mlađan Lazić	ministar	035 250 534	035 281 102	minfintk@bih.net. ba
32	Ministarstvo financija ZDK	Amra Babić	ministar	032 246 347 032 244 784	032 245 255	min_fin@zdk.ba
33	Ministarstvo financija BPK	Muhidin Pleh	ministar	038 224 265 038 228 705	038 228 438	ministarstvo.finans ija.bpk@hotmail.co m
34	Ministarstvo financija SBK	Danica Križanović	ministar	030 518 627	030 540 451	min.fin@bih.net.ba
35	Ministarstvo finansija HNK	Semin Borić	ministar	036 325 400	036 326 694	mf.ministar07@tel. net.ba
36	Ministarstvo financija ZHK	Radoslav Luburić	ministar	039 831 122 039 831 894	039 831 199	zzh- mfin@tel.net.ba
37	Ministarstvo financija KS	Muhamed Kozadra	ministar	033 565 005	033 565 000	ministar@mf.ks.go v.ba mf@mf.ks.gov.ba
38	Ministarstvo financija K10	Marija Višić	tajnica	034 352 358	034 358 166	mf@vladahbz.com
39	Ministarstvo prostornog uređenja FBiH	Desnica Radivojević	ministar	033 209 997	033 226 420	info@fmpu.gov.ba
		Hanka MUŠINBEGOVIĆ	pomoćnica ministra za prostorno planiranje	033 227 188 033 442 020	033 226 420 033 214 028	
40	Ministarstvo za prostorno planiranje, građevinarstv o i ekologiju RS	Srebrenka Golić	ministrica	051 339 592	051 339 653	kabinetministra@ mgr.vladars.net, b.mandic@mgr.vla dars.net, m.ibrisagic@mgr.vl adars.net
		Maida IBRIŠAGIĆ- HRSTIĆ	pomoćnica ministra za prostorno planiranje			
41	Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoline USK	Sinha Kurbegović	ministrica	037 227 784 037 227 785	037 227 795	gradjenje@vladaus k.ba
42	Ministarstvo gospodarstva i prostornog uređenja PK			031 762 700 031 762 701		ministarstvo.iepu @tel.net.ba
43	Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okolice TK	Senija Bubić	ministrica	035 251 293	035 251 292	minpuzo@tk.kim.b a

44	Ministarstvo za prostorno uređenje, saobraćaj i komunikacije i zaštitu okoline ZDK	Raif Seferović	ministar	032 245 646		zedompik@bih.net.ba
		Edina Islamović	pomoćnica Sektora za prostorno uređenje i građenje	032 246 151	032 245 418 032 244 786	
45	Ministarstvo za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline BPK	Božidar Semiz	ministar	038 224 257	038 224 161	bsurbanizam@bpg.go.ba
		Edin Kadrić	stručni saradnik za prostorno planiranje			
46	Ministarstvo prostornog uređenja, obnove i povratka SBK	Anto Lozančić	ministar	030 511 215	030 511 213	
		Lejla Salkić	pomoćnica ministra za prostorno uređenje			
47	Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja HNK	Rusmir Čišić	ministar	036 324 324 036 312 189 036 312 190		mgpuhknk@tel.net.ba
48	Ministarstvo prostornog uređenja, resursa i zaštite okoliša ZHK	Ivan Bešlić	ministar	039 682 164	039 682 160	ministarstvo.purzo@tel.net.ba
49	Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša KS	Abid Jusić	ministar	033 562 086 033 562 177	033 562 085	mpz@mpz.ks.gov.ba, ministar@mpz.ks.gov.ba, sekretar@mpz.ks.gov.ba
50	Ministarstvo graditeljstva, obnove, prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona 10	Hikmet Hodžić	ministar	034 200 472	034 200 472	mgopuzo@vladahbz.com
		Marinko Mostarac	pomoćnik ministra za prostorno uređenje i zaštitu okoliša			
51	Regulatorna agencija za komunikacije BiH	Amela ODOBAŠIĆ	PR Agencije	033 250 600	033 713 080	info@rak.ba
52	Kinoteka BiH	Devleta Filipović-Hamzabegović	rukovodilac filmskog arhiva	033 668 678	033 223 398	kinjubih@bih.net.ba
53	Kinoteka RS	Milovan Pandurević	direktor	057 223 596 065 527 601		srna_film@paleol.net
54	Fondacija za kinematografiju FBiH	Aida Mahić		033 206 704		

55	Udruženje filmskih radnika BiH	Elma Tataragić	generalni sekretar	033 667 452	033 667 452	udruzenje@bhfilm. ba, ufrbih@gmail.com
----	---	----------------	--------------------	-------------	-------------	--